

Hur motiveras oegennyttiga handlingar?

En kvalitativ studie om varför unga individer som hjälper andra människor väljer att arbeta utan ekonomisk ersättning.

Fritjof Sewring

Sociologiska institutionen

SOCK 01 – Kandidatuppsats i sociologi

Handledare: Maria Norstedt & Magnus Karlsson

VT – 2013

Abstrakt

Syftet med min uppsats är att ta reda på hur unga människor motiveras till att arbeta ideellt och hur de resonerar kring det. För att göra det ska jag utgå ifrån mina informanternas berättelser. Dessa motiveringar kan skilja sig mycket ifrån varandra. Dock är det intressant att se om det finns några mönster som kan öka förståelsen för valet till engagemang. Jag vill också ta reda på om motiveringar på mikro- och makronivå kan påverka varandra. De begrepp som har en central roll i studien är altruism, moral/normer, emotioner och solidaritet. Alla dessa begrepp visade sig ha en relevant roll i att öka förståelsen för motivationen.

För att enklare kunna förstå mina informanternas motivationer så applicerade jag främst resonemang från olika teoretiker som Daniel C. Batson, Thomas Scheff, Zygmund Bauman och Émile Durkheim. Dessa teorier belyser just de begrepp som har en central roll i uppsatsen. Dessa teorier för olika resonemang om vad som skulle kunna motivera individer, dock fann jag likheter som kunde koppla samman teorierna.

Studien grundade sig på sju kvalitativa intervjuer som jag gjorde med unga individer som arbetade ideellt inom en hjälporganisation. Intervjuernas struktur var semistrukturerad och utfördes på ett sätt som efterliknar ett samtal mellan två individer.

Mina resultat tyder på att människor kan motiveras på olika sätt. Vissa personer hade vid tidig ålder blivit lärda att de skulle hjälpa andra och vissa informanternas föräldrar hade även själva varit aktiva ideellt. Dessutom fann jag en tendens till att emotionen skuld kunde påverka individer och i vissa fall motivera individer till att hjälpa andra. Denna skuld kunde framkomma genom att de kände skyldighet att hjälpa på grund av att de själva kom ifrån bättre förhållanden. Skulden kunde också uppkomma om de ignorerade att hjälpa någon. Den positiva responsen påverkan var något som återfanns i informanternas resonemang och fick de flesta individerna att må bra. Dock fann jag det inte vara en direkt motivering utan mer en konsekvens av deras insatser, men det påverkade informanterna på olika sätt. De flesta informanterna menade att det kändes bra när de fick beröm för sina insatser, dock påpekade de att önskan om att få beröm inte direkt ska vara själva motivationen till att engagera sig. Uppmärksamheten eller att bli förknippad med engagemang var något som gick att urskilja hos informanterna, men detta var inte tillräckligt starkt för att kallas för en motivering. Jag upptäckte också att informanterna följde och trodde att andra följde normer för strävan efter gruppstillhörighet. Denna strävan kunde också påverka individers val att kämpa för solidaritet. Denna gruppstillhörighet hade också med hur informanterna ville bli sedda av sin omgivning. Det intressanta är att jag tolkar det som att solidaritet kan ha en påverkan på individer, men det kan även vara bakomliggande faktorer till motivering till engagemang på mikronivå.

Nyckelord: altruism, emotioner, motivation, ideellt arbete, engagemang, solidaritet, normer och moral.

Förord till uppsatsen

Denna uppsatsen har en stor betydelse för mig eftersom jag inriktade mig på ett område som jag både har praktisk erfarenhet av och ett stort intresse för. Jag har alltid varit intresserad om varför människor gör goda handlingar och det gör mig därför fascinerade över vad som motiverar eller påverkar dessa individer till att göra dessa handlingar. Mitt intresse berör allt hjälpande i form av spontana vardagsinsatser till ett engagemang inom en organisation av något slag. Därför var det inte svårt för mig att hitta vilket ämne jag ville inrikta mig på. Jag vill också passa på att tacka vissa personer som har både hjälpt mig och stöttat mig under arbetets gång. Först och främst vill jag tacka alla informanter som gav mig intressant och relevant information om sitt engagemang. Min handledare Maria Norstedt hjälpte mig med en aktiv handledning under själva arbetsprocessen och var väldigt snabb på att hjälpa mig så fort det behövdes. Magnus Karlsson gav mig goda råd på förbättringar och hans hjälp visade sig vara till stor nytta. Människor i min närmsta krets har också bidragit till stor hjälp med att läsa min uppsats och sedan komma med goda råd på förbättringar och pekat ut oklarheter. Alla dessa personer har på olika sätt hjälpt mig att kunna skriva denna uppsats.

Ett stort tack till er alla.

Fritjof Sewring

30 Augusti 2013

Innehållsförteckning

1. Inledning och förförståelse	5-6
2. Tidigare forskning	6-7
3. Teori	7-8
3.1 Empathy-altruism hypothesis och Wuthnow om altruism	8-9
3.2 Scheffs emotionella teori	9
3.3 Meads och Cooleys teorier om självet och spegeljaget	9-10
3.4 Marcel Mauss teori om gåvor	10
3.5 Teoretiska resonemang om moral, solidaritet och normer	10-12
4. Metod	12
4.1 Kvalitativa intervjuer	12-13
4.2 Intervjuernas uppbyggnad	13
4.3 Emotionell och interaktionistiskt perspektiv	14
4.4 Kontakt med fältet	14-15
4.5 Vikten av etik, trovärdighet och kvalitet	15
4.6 Analysmetod	15-16
5. Intervjuresultat och analys	16-17
5.1 Påverkan från uppfostran och omgivning	17-19
5.2 Behovet av respons för insatserna	19-21
5.3 Skuld känslor som faktor	22-24
5.4 ”Skyldighet” att hjälpa	24-25
5.5 Kan normer och moral ha någon påverkan på engagemang	25-27
5.6 Kopplingen mellan solidaritet och ideellt arbete	28-29
6. Sammanfattning	30- 32
7. Slutdiskussion	32-33
8. Källförteckning	34-35
9. Intervjuguide	36-37

1. Inledning och förförståelse

Den här uppsatsen kommer främst att handla om vad som motiverar individer till att arbeta ideellt med att hjälpa andra människor utan någon ekonomisk kompensation. Uppsatsens fokus är att studera ungdomar som arbetar ideellt inom olika ideella organisationer. Syftet med uppsatsen är att få förståelse för informanternas motivering bakom engagemanget, men även hur de resonerar kring sitt arbete. Jag använde mig av begrepp som altruism, solidaritet, moral, emotioner och samhällliga normer för att enklare kunna förstå hur ungdomarna motiveras till sitt engagemang.

Genom att förstå hur dessa individer kan motiveras till att arbeta utan ”ekonomisk kompensation” vill jag undersöka om man kan upptäcka speciella mönster som är förekommande hos ideellt arbetande ungdomar. Kanske finns det olika gemensamma faktorer som gör att vi kan förstå varför människor väljer att hjälpa andra utan ekonomisk belöning. Därför har jag tänkt utgå ifrån informanternas berättelser och resonemang kring sitt engagemang. Det är viktigt att informanterna får möjlighet att förklara sitt engagemang, hur de resonerar kring det och vad det betyder för dem. Både om vad som motiverar dem och hur de förhåller sig till sina insatser. Genom att förstå hur de resonerar och betraktar sitt egna engagemang blir det enklare för mig att analysera deras motiveringar och vad som driver dem till det ideella arbetet. Att ta reda på om det finns någon koppling mellan mikro- och makromotiveringar är intressant att analysera för att mer djupgående kunna förstå informanternas motiveringar.

Jag använde mig av kvalitativa intervjuer för att besvara min frågeställning. Mitt fokus låg på att undersöka hur ungdomar som arbetar ideellt inom en hjälporganisation motiveras att göra det. Jag valde ungdomar eftersom de är jämnåriga med mig. Detta gjorde det också enklare för mig att komma i kontakt med dem. Enligt mina egna erfarenheter har de ideellt arbetande som jag stött på varit ungdomar eller yngre vuxna. Det är givetvis inte bara unga som jobbar ideellt, men jag förknippar ideellt arbetande personer med den åldersgruppen. Jag kom själv i kontakt med ideellt arbete som ung student och på grund av min egen erfarenhet vill jag därför fokusera på andra studenter eller ungdomar som arbetar ideellt.

Att förklara sin förförståelse är viktigt som forskare eftersom vi alla har en uppfattning om forskningsobjektet.¹ Att ha en slags förförståelse för något är inget negativt om det inte indirekt påverkar studien i allt för hög grad. Alltså behöver man inte radera sina egna fördomar utan istället vara öppen mot andra tankar och inte förskjuta nya perspektiv i frågan. Genom att förhålla sig öppen får man tillgång till referenspersonernas subjektiva verklighet.² Därför ska jag kort förklara vad som ligger bakom min frågeställning. Jag har alltid varit intresserad av vad som motiverar människor att göra empatiska handlingar (arbeta ideellt) och hur dessa individer resonerar kring sina handlingar. Frågeställningen belyser en viktig del av oss människor, d v s våra sociala handlingar. Min frågeställning har en sociologisk relevans eftersom den behandlar motiveringar som både kan vara individuella och av en mer samhällelig grad. Motiveringarna påverkar individens handlande och kan vara relevanta för att

---

¹ Fangen (2005) s. 49

² Fangen (2005), s 53

förstå hur de kan ”styra” individer eller åtminstone påverka deras tänkande. Därför kommer min uppsats att fokusera på varför människor väljer att engagera sig inom ideellt arbete.

Jag anser att det är relevant att skriva en utförlig förförståelse där jag definierar vad jag menar med altruism. Utan någon definition av vad som ska studeras vet inte författaren vad han/hon ska göra av materialet och inte vilka frågor som är relevanta.³ Altruism är ett relativt svårdefinierat begrepp och eftersom begreppet har en stor roll i uppsatsen vill jag definiera det. Den mest grundläggande tolkningen av altruism är att man skänker något av värde till någon annan, det behöver inte vara materiella ting.⁴ Altruism är ett begrepp som går att finna inom diskussioner om solidaritet och normer. Detta genom att solidariteten eller normerna förespråkar att individer ska hjälpa andra individer och att individer tillsammans skapar samhället. Denna kodex binder samman människor och påverkar dem.⁵ Författaren François de la Rochefoucauld är också tidig med att reflektera kring altruism, fast på ett mer egoistiskt sätt. Han menar att altruism är som en oegennyttig kärleksrelation. Kärleken till oss själva får oss att handla på ett sätt som vi tjänar bäst på, oavsett om det ser ut att vara altruistiskt eller inte.⁶ Dock är han medveten om att människor kan handla altruistiskt i speciella situationer.⁷

2. Tidigare forskning

Det har gjorts många studier kring ideellt arbete som har utgått ifrån olika frågeställningar. Jag presenterar ett par studier som har snarlik inriktning som min egen forskningsstudie. Detta avsnitt ska ge insikt om hur studier om motivering bakom ideellt arbete kan se ut och därför presenteras tidigare forskningsslutsatser som berör detta. Teologen Johan von Essens avhandling ”Om det ideella arbetets betydelse” berör fyrtio intervjuade personer som är engagerade i miljöfrågor, socialt arbete och idrottsföreningar. Detta engagemang är ej avlönat men kommer andra individer till nytta. Von Essen är intresserad av att studera ideellt arbete som inte har någon relation bakom det, alltså att det står utanför de engagerades sociala sfär. I avhandlingen konstaterar von Essen att genom det ideella arbetet etablerar den engagerade en positiv självbild som bottnar i arbete och förpliktelser till att hjälpa andra. På det viset ser de ideellt arbetade individerna sig som ansvarstagande medborgare.⁸ Denna studie är relevant för min uppsats eftersom den berör en strävan eller motivering till att bli betraktad på ett visst sätt.

Studien vid namn ”The causes of sustained voluntarism” som är skriven av socialpsykologen Louis A Penner berör bakomliggande motiv till engagemang och hur det senare lever kvar. Syftet med denna studie är lik min egen och är relevant för min studie. I Penners studie där det ideella arbetet berör sociala ting, hävdar han att den engagerades personlighet är präglad av både ansvarskänsla och empati, men även av en övertygelse om själva engagemanget. Dessutom nämner Penner att en hög utbildning, stadig inkomst eller vistelse i en omgivning där engagemang är förekommande, påverkar att någon börjar arbeta ideellt. I studien radar

---

³ Becker (2008), s 132-33

⁴ Collins (2004), s 168

⁵ Lundberg (2005), s 97-98

⁶ Batson (2011), s 3

⁷ Post (2003), s 64

⁸ Von Essen (2008), s 252-70

också Penner upp sex olika tänkbara motiveringar som präglar ideellt arbete inom hjälporganisationer. De olika motiveringarna berör värderingar av stark humanitet, strävan att lära sig något nytt eller få förståelse för ett visst område. Individer söker efter likasinnade individer som delar deras övertygelse av engagemanget. En annan motivering berör karriärmöjligheter och det sista motivet handlar om emotionell utveckling, främst av förbättrat självförtroende och förbättrad självbild.⁹

I en studie av bland andra sociologen Magnus Boström från 2004 menar han att ideellt arbete har fyra olika centrala funktioner för samhället. Engagemanget ska bidra till samhörighet och en identitet bland sina medlemmar, dessutom ska det etablera ett ökat samhällsansvar. Den tredje funktionen berör belysandet av demokratins roll genom att engagemanget utnyttjar demokratiska arbetsformer. Den sista funktionen berör hjälporganisationernas roll att sprida idéer och vara förenligt med de samhälliga normerna.¹⁰ Det intressanta med Boströms studie jämfört med min är att den visar hur samhället är förenligt med ideellt arbetet och att normers roll för engagemang sätts i fokus.

Sociologerna Ulla Habermann och Eva Jeppson Grassman har gjort en undersökning med två andra forskningskollegor om engagemang i civilsamhället. Forskarteamet konstaterar att en stor del av det svenska civilsamhället utför frivilliginsatser (cirka 50 %). Genom forskningen finner de samband mellan hög utbildning/inkomst, hemmavarande barn och frivilligarbete. Dessutom är inte frivilligarbete något som ersätter ett ordinarie arbete, utan ett avlönat arbete var snarare en förutsättning för det frivilliga arbetet. Habermann finner dock att det ofta fanns personliga motiv till engagemang och det handla främst om att individer ville ge något tillbaka till samhället på grund av moraliska skäl.¹¹

3. Teori

Jag använde mig av altruistiska teorier, emotionella teorier och teorier som belyser moral, normer och solidaritet. Daniel C Batsons teori fann jag relevant eftersom den belyser viktiga aspekter som altruistisk motivation och hur belöning/bekräftelse kan påverka individer. Thomas J Scheffs teori förklarar hur emotioner som skuld kan förvandlas till en motiveringsaspekt till ideellt arbete. För att enklare förstå individbaserade motiveringar använde jag mig av Meads och Cooleys begrepp om självet och spegeljaget. Något som också kompletterar dessa begrepp är Mauss teori om gåvoregler. Bauman, Hobbes, Collins och Durkheims teorier förklarar hur individer förhåller sig till normer/moral och hur detta i sin tur kan motivera individer. Dessutom förklarar Durkheim solidaritet på ett sätt som kan tänkas binda ihop de flesta motiveringstyperna och gör det också lättare att förstå de andra motiveringarna till engagemang. Solidaritet är ett fenomen som förekommer i samhället och genom att inkludera detta begrepp kan jag få en förståelse för motivation på en makronivå. Alla dessa teorier kan sammankopplas eftersom de belyser olika motiveringar. Jag anknöt i

---

⁹ Penner (2002), s 447-467

¹⁰ Boström et al (2004), s 140-166

¹¹ Jeppson Grassman (2005), s 54

vissa fall andra sociologers begrepp som påminner om mina teorival, för att förklara något utförligare.

3.1 Empathy-altruism hypothesis och Wuthnow om altruism

Socialpsykologen Daniel C Batson förklarar kopplingen mellan empati och altruism. En altruistisk handling är en handling som har till syfte att hjälpa andra människor på olika sätt utan att den som utför handlingen själv tjänar på det. Det är en direkt osjälvisk och icke egoistisk handling. Batson menar att empatiska emotioner motiverar oss till att utföra altruistiska handlingar. Denna process kallar Batson *empathy-altruism hypothesis*.¹² En egoistisk motivation grundar sig i att en individ fokuserar på att endast förbättra sitt eget välbefinnande, dock menar Batson att det är svårt att urskilja om en motivation kan vara egoistisk eftersom den kan uppfattas på olika sätt. Individer kan till och med vara omedvetna om vad för slags handling de har utfört, d v s om den grundar sig på en altruistisk eller en egoistisk motivering.¹³ Empati produceras eller uppkommer genom att vi upplever att en annan individ behöver hjälp och att det handlar om att individens välbefinnande värdesätts högt. Detta kallar Batson för *attachment* och med det menar han att ju starkare band vi har för någon, ju större chans är det att vi blir motiverade att hjälpa.¹⁴ En annan sociolog som förklarar *attachement* är sociologen Robert Wuthnow. Han menar att känslan av tillit påverkar hur pass motiverad en individ är att hjälpa någon annan. Därför blir det svårare eller omöjligt att helt lita på en främling.¹⁵ Tillit förekommer ofta inom mer intima relationer, som t ex vänskapsförhållanden och inom familjen. Den empatiska känslan är grundad av att vi känner oro inom oss själva. Denna oro behövs för att kunna uppleva *empathic concern*. Detta begrepp innebär att vi känner oro för någon annans välbefinnande. Denna emotion kan i sin tur motivera oss till att hjälpa individen.¹⁶

Strävan efter att få positiv respons kan i vissa fall räknas som ett egoistiskt orienterat motiv.¹⁷ Det kan röra sig om strävan efter ära, beröm och stolthet, framförallt om responsen från omgivningen är positiv. En förekommande konsekvens som kan kopplas till egoistisk motivering, är att individer känner glädje inom sig efter det att de har hjälpt någon annan. Denna konsekvens kan vara omöjlig att undvika eftersom det faller sig naturligt att vi är nöjda när vi har hjälpt någon, det kan räknas som en naturlig emotionell respons. Dessutom kan responsen bli en belöning och inte ha något med den grundläggande motiveringen att göra, utan bli en positiv konsekvens.¹⁸ Enligt Batson är en sådan handling fortfarande altruistisk och följer *empathy-altruism hypothesis*.¹⁹ Wuthnow pekar också på att en motivering grundar sig på att individer vill känna att de utvecklas som individer genom att de engagerar sig i andras välbefinnande. Han menar att det är något som utmärker den nya tidens civila engagemang att det ska ge en känsla av personlig utveckling hos personen som utför

---

¹² Batson (2011), s 6

¹³ Batson (2011), s 22

¹⁴ Post (2003), s 66

¹⁵ Lundberg (2005), s 118

¹⁶ Batson (2011), s 11

¹⁷ Batson (2011), s 61

¹⁸ Post (2003), s 66

¹⁹ Batson (2011), s 63

handlingarna.²⁰ En motivation som uppfattas av Batson som icke helt osjälvisk, är den s k *negative-state-relief-hypotesen*. Den menar att individer som känner empati befinner sig temporärt i en sorgsenhet och är ledsna. För att bli av med denna otäcka känsla blir de motiverade till att hjälpa personen som framkallade den, så att de uppnår en sorts inre belöning, detta påminner om *personal distress*.²¹ Begreppet har att göra med att de negativa känslorna driver individen till att hjälpa andra, motivationen är grundad på att motverka de egna negativa tankarna. Personer som känner detta utsätts ofta för starka och påfrestande emotioner som skam, osäkerhet och skuld.²²

3.2 Scheffs emotionella teori

För att enklare kunna förstå emotioners påverkan på hur individer handlar och resonerar om oegennyttiga handlingar, använde jag mig av sociologen Thomas Scheffs emotionella teorier. Thomas Scheff menar att våra emotioner är ständigt förekommande i interaktioner och bekräftar hur vi upplever våra sociala band med andra individer. Scheff menar att emotioner har lika stor betydelse för förståelse av människors handlande som ord, tankar och handlingar.²³ Vanligt förekommande emotioner kan vara ilska, stolthet och skam.²⁴ Skam är en negativ emotion med hög intensitet (styrka) som både hotar vår självbild och våra sociala band. Det som gör skam till en social emotion är just dess relation till sociala band eller rent av hot mot dessa band. Ett sätt att försvara sig mot emotionen skam är just att ”känna av skam” innan den verkligen har blommat ut. På det viset blir skam skadligt, men samtidigt ett skydd mot sådant som kan skada de sociala relationerna.²⁵ Jag använde mig av Scheffs analyser av emotionerna skam och skuld, eftersom jag tror att de kan påverka motiveringen. Det behöver inte vara omedvetet, utan det som motiverar kan vara rädslan för negativa känslor. Individen känner skam för att han/hon upplever sig själv som icke-empatisk och självisk. Dock menar Scheff att skam oftast är relaterat till att ens personlighet har kränkts på något sätt och att det sociala bandet är hotat men inte upplöst. Scheff menar att skam är den viktigaste emotionen i sociala interaktioner eftersom emotionen fungerar som en slags kontroll av vad som kan uppfattas som negativt av omgivningen. Skuld kan fungera som ett slags samvete för våra handlingar, där vi tar ansvar för dem.²⁶

3.3 Meads och Cooleys teorier om självet och spegeljaget

Sociologerna George Herbert Mead och Charles H Cooley menar att människor som lever i en social miljö blir påverkade av samhälleliga normer. Genom att en individ engagerar sig så blir personens självbild och identitet positivt bekräftad, eftersom personen följer den specifika normen.²⁷ Mead förklarar vikten av att människor kan placera sig själv i någon annans situation och därför även betrakta sig själv genom någon annans perspektiv.²⁸ Där är i just

---

²⁰ Lundberg (2005), s 118, 121

²¹ Post (2003), s 65-66

²² Batson (2011), s 70-72

²³ Scheff (2006), s 12

²⁴ Scheff (2006), s 10 - 11

²⁵ Scheff (2002), s 95,97

²⁶ Scheff (2006), s 11-13

²⁷ Asplund (1978), s 125-126

²⁸ Scheff (2002), s 88

sådana situationer som oftast utspelar sig i möten med andra individer som självet skapas. Självet är starkt förknippat med vårt medvetande och hur vi uppfattar oss själva.²⁹ Cooleys begrepp *spegeljaget* går i stora drag ut på hur vi uppfattas av vår omgivning genom att vi speglar oss genom andras ögon. Denna process går ut på att en individ agerar och sedan blir han/hon återspeglad i andra individers attityder/ reaktioner till handlingen. *Spegeljaget* är kopplat till hur vi bedöms, hur vi uppfattas av vår omgivning och hur detta påverkar oss.³⁰ Dessa tankar tydliggörs ytterligare i Meads begrepp *generaliserande andre* som går ut på att de samlade attityderna hos en gemensam grupp talar om för en individ vad som förväntas för att individen ska kunna följa normerna eller gruppens gemensamma värderingar.³¹

3.4 Marcel Mauss teori om gåvor

Sociologen Marcel Mauss teori kring uttrycket *the gift* går ut på att alla gåvor består av osynliga normer och sanktioner som inkluderar både givaren och mottagaren.³² Denna teori är lämplig att inkludera när man studerar ideellt arbete, eftersom teorin belyser bakomliggande motiv eller förklaringar bakom en handling som kan uppfattas som en gåva. Ideellt arbete kan betraktas som en gåva. Mauss knyter gåvor till normer och förväntningar. Den första normen är plikten att ge gåvor och den andra normen berör vikten av att ta emot gåvan som mottagare. Den sista och kanske mest intressanta normen är plikten att ge gengåvor. Mauss förklarar att eftersom det är viktigt att den som ger får något tillbaka, ska inte en person ta emot gåvor om personen inte vid ett senare tillfälle kan ge något tillbaka.³³ Därför blir det intressant att betrakta den tredje normen i en situation som inkluderar ideellt arbete. Därför finns det fler betydelser bakom gåvotransaktionen än endast den konkreta handlingen.³⁴ Teorin belyser främst tjänster och hur de betalas tillbaka genom gentjänster.

3.5 Teoretiska resonemang om moral, solidaritet och normer

Det intressanta med dessa teorier är att de skiljer sig ifrån Batsons modell av altruistisk motivering eftersom de menar att utomstående faktorer påverkar individers reflektion av motivering. Sociologen Emile Durkheim menar att solidaritet är den högsta versionen av social och moralisk godhet. Han definierar solidaritet som en totalitet av band som binder oss och samhället samman.³⁵ Den *mekaniska* solidariteten är förknippad med upprätthållande av lagar som bidrar med representativa sanktioner mot överträdelser. Själva sammanhållningen utvecklas mekaniskt genom olika ritualer och ceremonier som förekommer mellan individer i ett samhälle utan någon avancerad arbetsfördelning. Dessa lagar är normalt i harmoni med de rådande sederna och traditionerna.³⁶ Den *mekaniska* solidariteten är förekommande inom organisationer där medlemmarna delar samma intressen, övertygelser, seder och värderingar. Innehållet i en individs medvetande delas i stor utsträckning gemensamt med alla de andra medlemmarna i samhället. Detta gemensamma tänkande skapar i sin tur en *mekanisk*

---

²⁹ Asplund (1978), s 142

³⁰ Asplund (1978), s 130-131

³¹ Asplund (1978), s 144

³² Mauss (1990), s 10-11,17,21

³³ Mauss (1990), s 9

³⁴ Mauss (1990), s 14

³⁵ Crow (2002), s 18

³⁶ Crow (2002), s 20

solidaritet. Denna definition påminner en aning om filosofen Thomas Hobbes definition av solidaritet. Han förklarar att solidaritet är en social ordning som skapats uppifrån av en stark stat. Denna sociala ordning står över människors passioner och intressen. Ordningen har inte i uppgift att tjäna några specifika individer, utan hela samhället. Det är viktigt att den sociala ordningen blir införd av staten för att människor ska börjar lita på varandra.³⁷ Durkheim anser att ett samhälle, där det förekommer en *mekanisk* solidaritet, har en större potential att hålla samman än ett samhälle som influeras av ett olikt tänkande.³⁸ Sociologen Anders P Lundberg använder sig av begreppet *frändskap* som jag tolkar på ett likartat sätt som mekanisk solidaritet och Hobbes definition. En grupp grundar sig på flyktig och ytlig gemenskap. Det uppstår en etik bland medlemmarna som gör att de känner lojalitet mot varandra och de är bundna till en gemensam referenspunkt eller frågeställning.³⁹

Ett annat begrepp som Durkheim kopplar till solidaritet är vad han kallar ”*samvetets kollektiva*”. Detta fenomen fokuserar på gruppen moraliska fenomen.⁴⁰ Durkheim menar att gemensamma intressen och andra instrumentala förklaringar inte är tillräckliga för att individer ska kunna samverka. Samvetets kollektiva har att göra med olika traditioner, myter, normer och värderingar som är gemensamma för flera individer.⁴¹ De behöver en moralisk kod. Durkheim betonar vikten av moralisk individualism för grunden av moralisk solidaritet. Dock vill Durkheim inte förknippa individualism med egoism. Detta förklarar han kan bli möjligt genom att individer förstår sin egen oberoende status och sina gemensamma plikter till ett komplext samhälle. Detta kan strida mot altruism om denna process av individuation går för långt och kan då bli skadlig för samhället. Durkheim anser att alla personer utsätts för en ständig spänning mellan kraven från det sociala livet (moral) och kraven från människans individualistiska, mänskliga natur. Det är viktigt att individer kan lägga band på de egoistiska kraven.⁴² Durkheim påpekar vikten av att människor kommer överens utan att göra alldeles för stora uppoffringar och att de förenas med varandra för att kunna leva sina liv.⁴³ För att moral överhuvudtaget ska kunna existera måste den leva upp till tre relevanta kriterier. Det första kravet är att moralen ska baseras på disciplin och tydliga regler. Detta bidrar till en standardisering och förutsägbarhet av individens beteenden. Det andra kravet berör moralbildningens innehåll. Den måste ha en kollektiv målsättning som kan fördelas genom att individer är medlemmar av en grupp och följer dess normer. De två första kraven har med social kontroll och social integration att göra. Det är viktigt att konstatera att moralen inte bara bygger på lydnad utan också på internalisering av gruppens normer. Det tredje kravet som är direkt avgörande för moralens självbärande funktion i samhället är att den måste kunna förstås och försvaras med rationella argument. Moralens måste helt enkelt ha äkta auktoritet.⁴⁴

---

³⁷ Crow (2002), s 14

³⁸ Crow (2002), s 116

³⁹ Lundberg (2005), s 203, 208

⁴⁰ Crow (2002), s 20

⁴¹ Ritzer (2011), s 70

⁴² Crow (2002), s 20-21

⁴³ Crow (2002), s 119

⁴⁴ Boglind & Månson (2009), s 252

Begrepp som normer och solidaritet/moral går hand i hand eftersom normer kan baseras på en sorts moral, som i sin tur grundas på solidaritet. Sociologen Zygmund Bauman menar att människan styrs av något som han kallar den *moraliska impulsen*. Han menar att denna impuls är social, men att den inte direkt härstammar från själva samhället. Istället utvecklas moralen genom sociala relationer med andra individer och inte förmedlas genom samhälleliga klassifikationer.⁴⁵ Denna moral är irrationell och icke-universell i jämförelse med den allmänna moralkodex som finns i samhället. Därför är denna moral inte bestämd och man utsätts hela tiden för misstankar att ens val inte är moraliska nog, utifrån de samhälliga normerna. Därför blir människans moral väldigt komplicerad.⁴⁶ Social solidaritet definieras som faktorer som delas eller efterliknas av individer och som skapar solidaritet. Det kan vara faktorer som liknande intressen, platser och identiteter.⁴⁷ Sociologen Randall Collins menar att det finns andra förklaringar som kan skapa solidaritet mellan människor och som inte behöver grunda sig på gemensamma nämnare, utan motiveras av olika sanktioner. De viktigaste typerna är hot om tvång, materiell belöning och lojalitet till ett ideal. Han anser att solidaritet kan baseras på motstånd från en eller fler klasser om frågor som berör just tvång, ersättning och engagemang.⁴⁸ Det är alltså motståndet mot något som bidrar till solidaritet.

4. Metod

I detta avsnitt behandlar jag vilken typ av modell jag använt mig av och hur den är uppbyggd. Jag kommer också att beskriva vilka metodologiska perspektiv som jag applicerade.

4.1 Kvalitativa intervjuer

Mitt metodologiska resonemang grundade sig på att jag använde mig av kvalitativa metoder, detta involverar kvalitativt analyserande djupintervjuer. Målet med min uppsats var inte att få fram en generaliserande slutsats utan jag tänkte undersöka olika motivationer till ideellt arbete inom hjälporganisationer. På det viset blev den kvalitativa inriktningen på mitt metodval mest relevant och kunde besvara min frågeställning på bästa sätt. Genom ett antal utförda intervjuer fick jag tillgång till intervjupersonernas åsikter och tankar om vad det innebär att hjälpa andra människor. Jag var inte intresserad av att få fram korta redogörelser om hur deras arbete gick till utan jag tänkte fokusera på hur de reflekterar över varför de arbetar med sådana saker. Målet var med andra ord att ta reda på intervjupersonernas reflektioner och inte få information om deras livshistoria. Som sociolog var jag intresserad av att förstå hur intervjupersonerna resonerade kring att hjälpa andra, deras syn på sig själv och på andra människor. Ur den synpunkten var kvalitativa intervjuer som metod det självklara. Några av mina frågor gick ut på att respondenten skulle beskriva hur han/hon agerade och tänkte i en fiktiv situation. Min forskning var på mikronivå eftersom den involverade individers interaktioner och deras personliga resonemang om hjälpanDET. Dock kommer mitt arbete behandla begrepp som berörs på en makronivå, som solidaritet och normer. De olika informanterna hade inga direkta kopplingar och de representerade sig själva. Några av dem arbetade dock med liknande uppgifter eller inom samma organisation. Som sagt skulle intervjupersonerna arbeta inom

---

⁴⁵ Lundberg (2005), s 97

⁴⁶ Lundberg (2005), s 97-98

⁴⁷ Crow (2002), s 116

⁴⁸ Crow (2002), s 116

eller för någon hjälporganisation. Jag fokuserade inte på endast en organisation utan jag ansåg att det bättre om intervjupersonerna arbetade för olika organisationer. Om jag endast hade fokuserat på en enda organisation kunde det finnas en risk för att mina intervjupersoner svarade på liknande sätt. De kunde möjligtvis följa en sorts organisationspolicy som påverkade deras svar i högsta grad. Detta ville jag helst undvika, men jag tänkte inte försöka påverka mina intervjupersoner om de skulle ge respons som kunde tänkas grunda sig på företagets policy. Dessutom fanns det en etisk aspekt bakom valet, eftersom de inte ska ha möjlighet att identifiera varandra om deras svar kan anses som känsliga.

4.2 Intervjuernas uppbyggnad

Intervjuerna är uppbyggda efter en semistrukturerad modell. Denna modell följer ett mönster men ger samtidigt utrymme till följdfrågor. Jag har använt mig av en checklista som innehöll väsentliga punkter som borde diskuteras under intervjun. Listan innehöll vilka frågor och diskussioner som jag ville lyfta fram. Detta var ett bra hjälpmedel att förbättra själva intervjuprocessen, listan kan också användas som stöd ord för frågorna.⁴⁹ Inför intervjuerna hade jag också gjort en intervjuguide. Denna guide fungerade som ett slags hjälpredskap för vad jag konkret önskade att analysera och vilka ämnen som skulle vara inkluderade i frågorna. Alltså hur frågorna skulle formuleras för att inkludera olika relevanta aspekter som jag ville få besvarade⁵⁰, som normer, solidaritet och motivering. Därför kan frågorna betraktas som strukturerade, men det beror på att de skulle inkludera ett visst ämne eller aspekt. Dock grundade sig inte frågorna på några svarsalternativ som annars kan vara förekommande i strukturerade intervjuer.⁵¹ Jag använde min intervjuguide som ett hjälpmedel under intervjun men jag följde den inte exakt, jag ställde inte alla frågorna i exakt bestämd ordning eftersom jag använde mig av en semistrukturerad intervjumodell. Eftersom jag applicerade teorier när jag behandlade de bakomliggande faktorerna, kunde jag inte ställa ledande frågor kunde påverka intervjupersonen. Därför ställde jag öppna frågor där intervjupersonen fick utrymme att utveckla sina svar utan min påverkan.

Intervjuerna inleddes med att jag presenterade mig själv och att jag talade om varför informanten var relevant för min studie.⁵² Sedan förklarade jag mina etiska skyldigheter (avidentifiering) och jag upplyste vad min studie handlade om. Innan jag började med själva intervjun frågade jag informanten om det gick bra att jag spelade in intervjun och om han/hon hade några frågor om studien.⁵³ Utifrån mina egna erfarenheter får detta informanten att känna sig mer bekväm och avslappnad. Informanternas upplevda bekvämlighet och trygghet var mycket viktig för att intervjun skulle bli bra.⁵⁴ Därför gav jag informanterna möjligheten att välja både tid och plats för intervjun. Jag föreslog endast vilken plats och tid om intervjupersonen inte själv kom med något förslag.

---

⁴⁹ Crang & Cook (2007), kap 9, s 9

⁵⁰ Widerberg (2002), s 68

⁵¹ Trost (2010), s 40

⁵² Trost (2010), s 81 - 82

⁵³ Crang & Cook (2007), kap 9, s 11-12

⁵⁴ Trost (2010), s 66 - 67

4.3 Emotionell och interaktionistiskt perspektiv

Jag tänkte ha en emotionell och en metodologisk inriktning som tillvägagångssätt för min metod. Den *emotionella* inriktningen passade väldigt bra eftersom jag var intresserad av hur individer känner sig och hur de värderar andra personer och handlingar. Detta perspektiv var lämpat för att behandla emotionell motivering till engagemang, det uppmärksammade individers emotioner. Individers verklighet är subjektivt orienterad och styrs av emotioner, detta är ett argument för användningen av perspektivet. Det *interaktionistiska* perspektivet behandlar individer som egna subjekt, d v s individerna befinner sig i en omgivning där de kan agera eller handla utifrån egna önsknings. Individers känslor, tankar och beteendemönster formar sig efter interaktion med omgivningen.⁵⁵ Individens handlingsmönster blir inte slumpartat eftersom det finns medvetna eller mindre medvetna mål som eftersträvas. Hur pass framgångsrikt individen uppnår sitt mål har med omgivningen att göra och hur individen uppfattar sin omgivning (de vill säga *kognitioner* och *metakognitioner*). Själva resultatet får konsekvenser på individens självbild.⁵⁶ Detta perspektiv var relevant i min studie eftersom det berörde hur mina informanter resonerade och kände inför en viss situation, t ex i deras ideella arbete. Jag ville få förståelse för hur de resonerade kring sitt arbete och ideellt arbete överlag.

4.4 Kontakt med fältet

Jag hade tidigare läst en del om ideellt arbete och altruism, vilket blir tydligt i min inledning, så på det viset har jag en slags tidigare kunskap om ämnet. På grund av min tidigare kunskap så kunde jag enklare besluta vilka begrepp som skulle bli relevanta för studien och därefter kunna välja ut teorier som berör dessa begrepp. För att få tillgång till mina intervjupersoner och den kunskap som jag sökte, närmade jag mig fältet genom att själv ta kontakt med dem. Jag hade inga personliga kontakter att utnyttja, så jag gick på ett informationsmöte hos en organisation som jag hade valt ut (ungdomar och ideellt arbete). Genom att vara närvarande på detta möte fick jag snabbt en överblick över vilka personer som kunde vara intressanta för min frågeställning. Denna bedömning grundade jag på vilka uppgifter de hade inom organisationen. Jag tog kontakt med intervjupersonerna efter att mötet var slut och lyckades samla ihop ett antal personer som var intresserade. Jag blev även tipsad om en lämplig intervjuperson av en tidigare tillfrågad person. Mitt mål var att finna så många lämpliga intervjupersoner som möjligt och jag använde mig av ett s k bekvämlighetsurval. Jag letade efter lämpliga intervjupersoner på olika sätt tills dess jag kände mig nöjd.⁵⁷

Jag ville även få intervjupersoner från andra organisationer och därför valde jag att vända mig till en bekant som jag visste hade kunskapen inom fältet. Därefter blev jag informerad om en lämplig intervjuperson inom en annan frivilligorganisation. Jag fick kontakt med den personen genom mejl och nämnde också att jag hade blivit vidarebefordrad av en gemensam bekant. Detta ökade min trovärdighet och gjorde att intervjupersonen blev mer avslappnat inställd till intervjun. Sedan använde jag mig av den så kallade snöbollsmetoden för att få nya

---

⁵⁵ Lilja & Larsson (2003:10), s 31

⁵⁶ Winther-Jørgensen & Phillips (2000) s 99-103

⁵⁷ Trost (2010), s 140

intervjupersoner. Jag använde mig av den person som jag hade blivit tipsad om att intervjua för att komma i kontakt med personer som jobbade i samma organisation.⁵⁸ Informanten fungerade som en *gatekeeper*, då denna individen öppnar upp dörrar och tipsar om andra informanter som kan vara lämpliga att intervjua.⁵⁹ Denna metod har jag använt mig av vid tidigare tillfällen och jag bedömer den som framgångsrik.

4.5 Vikten av etik, trovärdighet och kvalitet

Det finns några viktiga faktorer som jag varit mycket uppmärksam på i bemötandet av mina intervjupersoner. Jag var ärlig mot mina respondenter och talade om syftet och målen med studien. Behovet av ärlighet gentemot respondenterna grundade jag på vikten av att de skulle känna sig bekväma och att studien inte skulle komma att uppfattas som oetisk. Poängen med studien var inte att bedöma om respondenterna var bra människor. Det absolut viktigaste att förmedla till respondenterna var anonymitet och att informationen behandlades konfidentiellt.⁶⁰

Att använda sig av en kvalitativ metod, som i mitt fall att göra intervjuer var ett av målen att få tillgång till hur personerna tänker och resonerar. Kunskap som endast den personen har tillgång till. Eftersom jag inte gjorde en kvantitativ studie eller försökte finna ett statistiskt samband blev begrepp som validitet och reliabilitet irrelevanta att diskutera.⁶¹ Istället var det viktigt för mig att rikta fokus på att uppnå hög trovärdighet och kvalitet i min studie. Den enda validiteten som jag kunde redovisa var att frågorna var formulerade på ett sätt som visade att jag undersökte rätt saker.⁶² Genom att öka trovärdigheten i hur jag bemötte intervjupersonernas respons ställde jag följdfrågor för att tydliggöra deras resonemang om det behövdes, på det sättet drog jag inte egna slutsatser som inte underbyggdes av empirin. Följdfrågor är också bra för att sätta intervjupersonens tankar i fokus och gör samtidigt att man inte förlitar sig för mycket på hur man upplever sig förstå intervjupersonen.⁶³ Samtidigt var jag noga med att inte ställa ledande frågor och försöka påverka svaren. I mina intervjuresultat och analys, redovisar jag citaten från mina intervjuer. Citaten har som funktion att visa vad som egentligen står i intervjuresultaten och samtidigt ge läsaren en möjlighet till att själv tolka mina resultat. På det viset kan jag inte vinkla min studie på ett felaktigt sätt och dra felaktiga slutsatser som inte grundar sig på mina resultat.⁶⁴ Detta ökar både trovärdigheten och kvalitén i min studie.

4.6 Analysmetod

När analyserade mina intervjuresultat använde jag mig av en analysmetod lyfter fram det som är avvikande eller speciellt. Dessa konkreta exempel används för att producera nya tankesätt och teorier som givetvis har stöd i studiematerialet. Med hjälp av dessa speciella företeelser upptäcks mönster som i sin tur kan bli nya förklaringsbegrepp. De nya begreppen kan förklara

---

⁵⁸ Widerberg (2002), s 177

⁵⁹ <http://www.gifted.uconn.edu/siegle/research/Qualitative/qualitativeInstructorNotes.html>

⁶⁰ Crang & Cook (2007), kap 6, s 16

⁶¹ Trost (2010), s 133

⁶² Trost (2010), s 133

⁶³ Trost (2010), s 132

⁶⁴ Trost (2010), s 132

hur relationer, mekanismer och känslor kan bli orsaksfaktorer som gör engagemanget mer förståeligt, det är framförallt motiveringen som var relevant för min studie. Resonemangen blir på så sätt logiskt och trovärdigt förklarade. Denna analyseringsprocess passar min frågeställning mycket bra eftersom jag fokuserade på att finna olika mönster eller faktorer som på något sätt kunde öka förståelsen för motiven bakom goda handlingar. Genom att olika mönster som återkom i intervjuerna kategoriseras kunde jag mer begripligt visa vad som motiverade individerna och jag fick samtidigt förståelse för hur detta påverkade deras agerande.⁶⁵ Framförallt kan andra personer förstå hur jag kom fram till mina slutsatser. Innan jag presenterade de upptäckta mönsterna och andra resultat behövde jag först och främst inleda med att presentera mitt ”bästa” intervjuresultat. Det betyder att jag började med att presentera mitt tydligaste samband eller mönster, som inte bör vara komplicerat, men samtidigt en aning övergripande för alla mina intervjuer. Det kan vara en dålig strategi att inleda med ett komplicerat resonemang som kan vara svårt att hitta belägg för i empirin. Med hjälp av tydliga exempel förstärker författaren läsarens inblick i ämnet och försöker samtidigt inte lura läsaren med svaga belägg. Dessa osäkra belägg kan det vara bättre att presentera i slutet av analysdelen. Dock kan det vara svårt att veta vad som bör betraktas som det ”bästa” exemplet, det kan ju variera enligt olika forskare.⁶⁶ Därför fick jag verkligen tänka mig för innan jag skrev min analysdel. Jag använde mig av kausala tolkningar för att förstå mina informanternas relation till begreppet altruism, solidaritet och moral. Med en sådan tolkningsmodell var målet att förstå fenomenet genom att finna orsakerna.⁶⁷

Jag har inte använt mig av en så kallad textnära analys, d v s att jag redovisar stora texter från mina intervjuer i analysdelen. Dock valde jag ut några avsnitt som jag beräknade vara ”legitima” urvalskriterier. Det skulle alltså vara textavsnitt som kunde förknippas som ofta förekommande hos mina intervjupersoner. Det kan handla om ett förhållningssätt till en specifik fråga eller något som avviker från det relativt vanliga.⁶⁸

5. Intervjuresultat och analys

Jag valde att göra kvalitativa intervjuer för att besvara min frågeställning. Jag intervjuade sju personer som arbetade ideellt inom olika hjälporganisationer samt en tidigare volontärarbetare. Informant 1 och 5 engagerade sig i social verksamhet för förståndshandikappade och de arbetade inom samma organisation. Den tredje informanten hade tidigare arbetat som volontär i ett annat land. Informanterna 2 och 4 organiserade olika projekt som har till uppgift att hjälpa människor på olika sätt. De båda hade en slags ledarroll men de arbetade inom olika organisationer. Både informant 6 och 7 arbetade med läxhjälp för barn. Denna enda skillnaden var att informant 6 ansvarade för gruppen medan den andra informanten arbetade inom gruppen, de tillhörde samma organisation.

Kategorier som kön och ålder var inte relevanta för att analysera resultaten, utan det viktigaste var att informanterna arbetade ideellt (utan att få ekonomisk ersättning). Alla intervjuer var semistrukturerade, jag tycker att den metoden var mycket effektiv och bekväm för både

---

⁶⁵ Crang & Cook (2007), kap 12, s 9

⁶⁶ Sjöberg & Wästerfors (2008), s 79 - 80

⁶⁷ Rosengren & Arvidson (2002), s 40 - 41

⁶⁸ Widerberg (2002), s 159 - 160

intervjuaren och informanterna. Jag valde att dela upp detta kapitel i olika underrubriker (teman) som jag anser vara betydelsefulla för att förstå hur individer motiveras till ideellt arbete. Mina informanter fick en siffra som identifierar dem på ett sätt som gör det enkelt för läsaren att följa hur en speciell informant förhåller sig i alla teman. Jag kommer att börja med att ta upp motiveringar från en mikronivå för att sedan avsluta med motiveringar från makronivå.

5.1 Påverkan från uppfostran och omgivning

”Jag har definitivt blivit påverkad av min uppfostran (en icke-religiös sådan). Jag brukar säga att det ligger i familjen att hjälpa andra människor. Självklart har detta påverkat mig.” (Informant 1)

”Så vi har skickat pengar och kläder och allt möjligt och möbler till både släkten i Indien och på Filippinerna. Därför känns det rätt naturligt för mig att hjälpa till.” (Informant 6)

Informant 1 berättade att olika släktingar hade varit aktiva på olika sätt. Någon hjälpte individer i närområdet med diverse saker, föräldrarna hjälpte i sin ungdom utvecklingsstörda ungdomar och en annan släkting arbetade på ett behandlingshem för unga flickor. Om jag förstod informanten rätt så verkade han i hög grad blivit motiverad genom sin familj. Informant 6 förklarade att hennes föräldrar uppfostrat henne till att inte tänka egoistiskt, utan att hjälpa andra människor. Dock var hennes föräldrar inte aktiva inom någon organisation, vilket hon själv var. Som Batson påpekar har individer stark *attachment* till släktingar och familj.⁶⁹ I de nämnda fallen kan *attachment*-banden till familjen tänkas motivera individen genom uppfostran till att hjälpa andra. Jag tolkar att *attachment*-banden blev ännu starkare om släktingar har sämre förutsättningar. Detta blir tydligt i citat från informant 6. Det kan vara enklare att bry sig om en annans välbefinnande om det rör sig om en familjemedlem eller nära bekant (stark attachment). Att komma i kontakt med någon som blivit allvarligt utsatt framkallar ofta sorgsenhet (d v s empatiska emotioner) men det behöver inte alltid framkalla altruistisk motivation. Informant 1 förklarade att hans familj varit engagerad på olika sätt under en lång tid. Därför tolkade jag det som att det kunde vara något av en gemensam familjetradition att engagera sig ideellt. Han förklarade att det blev naturligt för honom eftersom han levt i en omgivning som varit engagerad. Informanten beskrev själv hur han blivit påverkad, därför tolkade jag familjens engagemang på samma sätt som en norms funktion. Med hjälp av Meads begrepp *generaliserande andre* kunde jag förstå hur ”normen” kunde ha påverkat informanten att eftersträva sin omgivnings engagemang.⁷⁰ Genom att betrakta hur engagemanget påverkade informantens *spegeljag*⁷¹ så trodde jag att det kan ha påverkat informantens engagemang. Informanten ville kanske bli sedd på samma sätt som de övriga familjemedlemmarna som engagerar sig, denna strävan kan därför tänkas motivera individen till att engagera sig. Dock var detta en tolkning från min sida och det enda säkra jag vet är att familjens tradition av engagemang har påverkat honom. Tre informanter menade att de upptäckte sin strävan efter engagemang genom skolundervisning. Det verkar som detta inspirerade eller påverkade till att informanterna engagerade sig. Enligt Batson upplever de *empathic concern* och detta sin tur motiverar fram oegennyttiga handlingar. Informanterna fick en förståelse för de problem och orättvisor som råder och detta blev en drivkraft till att

⁶⁹ Post (2003), s 66

⁷⁰ Asplund (1978), s 144

⁷¹ Asplund (1978), s 130

bekämpa dessa. Denna inspiration var något som informant 2 upplevde och det påminner lite om hur Collins beskriver att solidaritet skapas utifrån orättvisor.⁷² Dessutom kom vissa informanter i kontakt med ideellt arbete genom sin bekantskapskrets. Genom att helt enkelt befinna sig i en miljö där engagemang förekommer, är det inte omöjligt att informanterna, precis som de säger blir påverkade. Jag tolkade att bekantskapskretsens påverkan kan jämföras med individers önskan till att tillhöra en grupp och följa deras normativa koder. För att individen ska kunna följa den kollektiva målsättningen behöver de följa normerna för att få medlemskap inom gruppen.⁷³ Denna grupp eller institution kan vara studiekamraterna och strävan är att bli etablerad i denna grupp.

” Sen pluggade jag fyra år i Göteborg och läste postkolonialteori och någon konstig kurs som handlade om civilkurage(...) nja lite mikropolitiskt medvetande. Jag fick en idé att jag ville göra någonting. ” (Informant 2)

En annan motivering till volontärarbete var att försöka ”finna sig själv” och samtidigt utvecklas som person. Informant 3 berättade för mig att hon ville jobba som volontär i sitt hemland främst för som hon beskrev det ”finna mina rötter”. Hon sade också att hon ville hjälpa till och kände sig nöjd med att få vara med att ordna praktiska saker. Det var också roligt för henne att prova på att utföra fysiska uppgifter och hon hade en positiv inställning till upplevelsen. Hon påpekade att volontärarbetet blev som en upplevelse eller resa för henne. Enligt Batsons teori kan hennes ursprungliga motivering betraktas som mycket personlig och en aning egoistisk.⁷⁴ Målet med själva volontärarbetet verkade vara att utvecklas som person och bli mer praktisk lagd.

”Som jag sa ovan så handlade inte så mycket om att hjälpa andra utan mer om att "hjälpa" mig själv. Precis! Jag åkte i princip dit för att "hitta" mina rötter och bekräfta mitt arv...(fortsätter). Jag åkte dit för min egen skull och för att komma närmare min (censurerat) identitet. Nöjd med mig själv. Alltid kul att jobba fysiskt och med något som är helt annorlunda Jag klippte palmer och byggde bevattningsystem till (censurerat) vilket jag inte har gjort innan.” (Informant 3)

Informant 3:s citat kan förknippas med hur Mead menar att man utvecklar självet.⁷⁵ Genom att informanten gör denna upptäckt av sin härkomst tydliggör hon sin identitet både för sig själv och för andra. Genom att självet utvecklas så utvecklas också personens identitet och hon förstår sitt ursprung bättre. Målet att utveckla sig själv som person kan mycket väl tänkas påverka individer till att engagera sig. Denna motivering är mycket personlig och påverkar främst individens självbild och sättet som han/hon vill uppfattas på. Wuthnow verkar också stödja detta resonemang eftersom han betonar vikten av identitetsskapande i dagens samhälle. Han menar att individer utvecklas och strävar efter att finna en identitet att förknippas med.⁷⁶ Dock menar han också att människor accepterar att de har ett moraliskt ansvar för varandra och samhället.⁷⁷ Informant 3:s motivation kan uppfattas som egoistisk enligt Batsons teori⁷⁸, det betyder dock inte att den är felaktig (hjälpen nådde ut till andra). Hon ville utvecklas som

⁷² Crow (2002), s 116

⁷³ Boglind, Eliason & Månson (2009), s 252

⁷⁴ Batson (2011), s 22

⁷⁵ Asplund (1978), s 142

⁷⁶ Lundberg (2005), s 118, 121

⁷⁷ Lundberg (2005), s 124-125

⁷⁸ Batson (2011), s 20

person och ”hitta sig själv”. Detta stämmer överens med den egoistiska motivationen som hänvisar till att individers handlingar grundar sig på personliga bakomliggande motiv.

”Somliga arbetar ideellt pga pengar somliga pga intresse, etc. Anledningarna kan vara väldigt många och absolut finns det dem som söker en framtida karriär.” (Informant 4)

”Jag tror att många engagerar sig för att det ser bra ut på cv:t vilket ju kan generera mer pengar om de får anställningar de annars inte skulle fått. Man har nog alltid själviska skäl att jobba.” (Informant 5)

”Jag kan tänka mig att det förekommer en del, särskilt i min ålder. Många kanske tänker att ‘Det kommer se bra ut på mitt CV’. Men, egentligen ser jag det bara som ännu en drivkraft.” (Informant 6)

En annan intressant motivering bakom engagemang var att en individ gör det utifrån ett egenintresse, t ex att det kan leda till en framtida karriär eller se bra ut på personens CV. Att individers handlingar styrdes av sådana motiveringar behövde inte bara ske på en mikronivå, utan hela samhället kan grunda sig på sådana motiveringar. Individer kanske uppmärksammade samhällsproblemen, men själva motiveringen kan förstärkas genom att engagemanget också gynnar dem själva. Dessa faktorer utvecklar ett visst empatiskt tänkande som i sin tur leder till oegennyttigt handlande. Just denna process stämmer mycket bra överens med den ursprungliga tanken bakom Batsons modell. Dock vet jag inte om omgivningen pressade informanterna att engagera sig, d v s om de blev indirekt påtvingade dessa tankesätt. Att ställa frågor om hur individerna motiverades var väldigt viktigt eftersom det gav mig en möjlighet att förstå vilka tankar informanten hade innan han/hon började engagera sig. Var det idealistiska, altruistiska/empatiska eller egoistiska motiv bakom valet? Tre av mina informanter blev direkt påverkade av sina familjer. Deras föräldrar hade antingen själva varit engagerade på något sätt eller så uppfostrades mina informanter att handla solidariskt eller altruistiskt. Dock kan också individer motiveras att hjälpa andra av en ideologi som grundar sig på att vänskap och välvilja mot andra människor sträcker sig utanför hushållet.⁷⁹ En sådan motivering har mer av en makrokaraktär. Detta behandlar omgivningens påverkan på en mikronivå, senare kommer jag ta upp det ur ett makroperspektiv.

5.2 Behovet av respons för insatserna

”Jag gör inte heller så pass mycket att det kräver att uppmärksammas speciellt mycket, men det finns självklart insatser av större dimensioner som jag tycker ska uppskattas och bekräftas även av personer som inte är direkt berörda” (Informant 1).

”Nej, det är det inte. Jag tror inte på bekräftelse eller få ett ”bra gjort”. När du är ett barn, är det skönt att få någon form av applåd eftersom det uppmuntrar dig att vara aktiv men när du är en mogen person behöver du inte det” (Informant 7, min översättning).

”Ja och nej återigen, utifrån sett d v s allmänhetens och medias bekräftelse är alltid kul men inget som ligger i grunden när jag anordnar projekt” (Informant 4).

Något som jag personligen fann intressant att undersöka var om den positiva responsen för insatserna var viktiga för ideellt arbetande individer. När jag ställde den frågan fick jag i princip olika svar varje gång. Det var bara en person som påpekade att responsen var viktig. En informant menade att en positiv feedback fick en att känna sig nöjd och att det betydde mycket. Två andra informanter menade att responsen för deras insatser inte alls var viktig för

---

⁷⁹ Crow (2002), s 123

dem, de motiverade detta på olika sätt. En menade att det fanns andra insatser som borde få större uppmärksamhet. En annan informant menade att som volontärbetare ska man inte behöva sträva efter bekräftelse och uppmärksamhet. De två informanterna tog avstånd från behovet av respons, enligt dem skulle inte engagemanget grundas på det. Vilket också Batsons teori syftar på eftersom han räknar en sådan motivering som egoistisk.⁸⁰ De flesta av mina referenspersoner medgav dock att det kändes bra att någon gav respons på deras insatser, men de menade att detta inte enbart fungerade som en motiveringsfaktor. Vissa informanter påpekade att man inte skulle behöva få någon respons. Dock menade ett antal informanter att de kände sig glada när någon talade om för dem att de hade gjort ett bra jobb. Detta tolkade jag som en omedveten konsekvens av deras insatser. Människor mår bättre av att få en klapp på axeln vid något tillfälle.

”Nä men de är ju så himla glada att man är där. Visar att man verkligen tycker om en. Man ser ju ändå att de är tacksamma” (Informant 5).

”Som en grupp fungerar man alltid bättre med en bra sammanhållning givetvis, vilket kan uppnås genom att uppmuntra varandras idéer och komma med förslag på förbättringar om det behövs” (Informant 4).

Behov av respons är väldigt starkt kopplat till vad Batson kallar egoistisk motivering eller strävan. Dock är det viktigt att konstatera att bekräftelse kan betraktas som en omedveten belöning eller strävan. Därför får man vara uppmärksam. De flesta menade att glädjen av en respons var en oundviklig känsla, men det var samtidigt förståeligt. Att inte bli påverkad av det positiva bemötandet av deras handling verkade uppfattas av informanterna som väldigt svårt. Endast en informant berättade att respons var viktigt, men samtidigt strävade hon inte efter den utan använde den som ett drivmedel. Hon syftade på att ibland behövde man höra sådant som gör en glad. Detta gick att koppla samman med vad Batson berättar om oplanerade positiva konsekvenser. Jag tolkade inte att informanterna drevs av önskan om bekräftelse utan snarare behövde respons för att uppfylla sina önskade resultat. Dock stämmer detta överens med hur Batson resonerar kring att responsen kan påverka en person omedveten eller oundvikligt.⁸¹

Att tolka den positiva responsen som en gåva kan betraktas på samma sätt som Mauss beskriver gåvosystemet och uppskattning kan tänkas påverka givaren.⁸² Dock kan givaren vara omedveten om detta och istället blir uppskattning mer en konsekvens av hjälpanDET än en förväntning eller ett behov. De flesta informanterna menade att de tyckte om att bli tackade eller bli bra bemötta av mottagaren. En tänkbar gengåva kunde också vara att hjälpen leder till att mottagaren kan visa resultat av förbättring. Detta kan tänkas bli en positiv respons på att givaren har gjort ett bra jobb. Informanten beskrev hur detta påverkade henne positivt.

”Ja det är roligt, känslan av att förklara till ett barn som inte kan svenska och inte fattar alla mattetalen och sen så gör han det skitsnabbt efter. Det är jättebra liksom, riktigt skönt... ”Ja jag tänker att... jag vet inte men att komma högt upp i en organisation, är ju något som de flesta strävar efter. Att folk inom organisationen ska känna till en. (censurerat)finns i hela Sverige och vi har årsfester där vet ingen vem jag är. Men det är klart jag är ju bara engagerad här i Lund. Att skapa ett namn som folk vet” (Informant 6).

---

⁸⁰ Batson (2011), s 71-73

⁸¹ Batson (2011), s 61, 70-71

⁸² Mauss (1990), s 9-10

Informanten menade också att man genom att engagera sig kan få respekt i vissa kretsar och en slags goodwillaura kring sig, framförallt inom den egna organisationen. Hon förklarade själv att hon tänkte på hur det hade känts att bli igenkänd inom organisationen. Detta ledde också till en slags personlig utveckling för framförallt unga personer, som inte ännu vet vad de vill göra. Hon hävdar samtidigt att det finns påtryckningar från samhället att hjälpa till och därför kan engagemanget leda till att man utvecklas som person genom att man uppmärksammas. Hon verkar syfta på att man blir förknippad med den organisation hon tillhört som är känd i Sverige. Denna uppmärksamhet betraktar jag som en konsekvens av engagemanget. Engagemanget tolkar jag som en gåva och individens uppmärksamhet som en gengåva.⁸³

Jag tolkade att respons för henne kunde vara viktig för att bli uppmärksammad inom organisationen. Dessutom handlade det mer om något icke personligt som att organisationen får uppmärksamhet från omgivningen. Dock var det intressant att det enligt informanten inom organisationen verkade som volontärer ville göra sig en karriär och få sitt namn känt. Detta kunde tolkas som att människor strävade efter att utveckla sitt *spegeljag*⁸⁴, att de blir betraktade inom organisationen som duktiga och produktiva. Det kunde mycket väl därför tänkas motivera individer att engagera sig ytterligare. Informanten verkade benägen att vilja göra sig själv känd inom organisationen, där hon var relativt anonym. Detta kan tänkas bli en sorts omedveten motivering till fortsatt engagemang. Informanten förklarade också att man inom organisationen kan arbeta på högsta nivå på heltid och försörja sig på det. Det hade hon gärna velat göra, men det var samtidigt inte hennes direkta mål med engagemanget.

"I varje volontär jobb, hjälper du men du får också något i gengäld. Så det är ett utbyte. Men självklart känns det bra när folk inte är respektlösa " (Informant 7, min översättning).

Informanten beskrev volontärarbete på samma sätt som Mauss betraktar gåvor och gengåvor.⁸⁵ Denna jämförelse gjorde jag genom att betrakta tjänsten bakom det ideella arbetet som en gåva till mottagaren. Det ser inte ut som om givaren får något direkt tillbaka av sitt engagemang. Genom sitt engagemang ger givaren något och sedan får individen en gengåva tillbaks. Det skulle kunna vara uppskattning eller bekräftelse av mottagaren och omgivningen men även öka volontärens karriärmöjligheter. En ideell handling i form av en gåva kunde uppfattas att vara förenad med förväntningar om reciprocitet, att givaren får något tillbaks. Dock menade informanten samtidigt att detta ska man inte som vuxen sträva efter. Hon hävdade att genom sitt engagemang får man någon form av respons tillbaka, trots att det inte var ekonomisk ersättning. Det hade varit intressant att följa upp det med att fråga hur hon uppfattar att hon får något tillbaka av det ideella arbetet.

---

⁸³ Mauss (1990), s 9-10

⁸⁴ Asplund (1978), s 130

⁸⁵ Mauss (1990), s 11

5.3 Skuldkänslor som faktor

”Jag ger oftast inte pengar, utan försöker, som många andra tror jag, att inte söka ögonkontakt. Det får mig att känna mig lite illa inombords, men jag säger att ”jag tar det på mitt samvete” och resonerar att jag i alla fall gör något gott genom att engagera mig i och betala medlemsavgift till (censurerat) samt att när jag börjar jobba och tjäna pengar ämnar skänka mer pengar till välgörenhet” (Informant 1).

Att det förekommer både negativa och positiva emotioner var något som jag rätt snabbt uppmärksammade i informanternas redogörelser. Informantens citat kan betraktas utifrån både Scheffs sätt att betrakta hur skam och andra negativa känslor kan tänkas påverka oss och hur vi i sin tur agerar för att bli kvitt dessa känslor.⁸⁶ Om individen blir motiverad till att nästa gång hjälpa någon eller som i informantens fall, att genom sitt engagemang och ekonomiska bistånd försöka bli av med de negativa känslorna. Han kompenserade för att han vid ett tidigare tillfälle hade ignorerat att hjälpa någon. Det intressanta var dock varför han kände negativa känslor när han ignorerade att hjälpa. Det kan kanske förklaras med att i vårt samhälle är en norm att hjälpa andra eller att åtminstone inte ignorera någon som kan tänkas behöva hjälp. Dock verkar det främst handla om hur synen av en person i nöd framkallar negativa känslor som uppfattas som besvärliga.

En intressant sak som diskuterades i intervjuerna var hur informanterna kände och reflekterade avseende sig själva om de ignorerade en annan individ som kunde betraktas behöva hjälp. Det kunde vara allt från personer som skadat sig eller människor som tiggde pengar. Alla informanter som svarade på frågan, kunde relatera till hur de hanterade en situation som involverade tiggare. De flesta sade att de inte brukade ge pengar och att de försökte undvika ögonkontakt med personen. Dock var de väl medvetna om att detta handlande producerade skuldkänslor och att de ofta fick dåligt samvete (kände sig illa till mods). I vissa fall började de också reflektera över hur de hade kunnat handla på ett annat sätt.

”Om vi tar tiggare så tror jag ändå brukar jag inte ge pengar. Att man kanske kan hjälpa dem på andra vis. Man kan säga att jag får dåligt samvete men man kan inte hjälpa alla heller” (Informant 5).

”Ja, jag känner mig väldigt missnöjd med mig själv. Väldigt och väldigt, det är inte så att jag bring myself down. Men där kunde jag ha gjort någonting som underlättar och varför gjorde jag inte det. Det kan bero på att man vill inte stå ut för mycket och sådär” (Informant 6).

”Om det hade hänt så hade det nog skapats en inre diskussion där jag hade tänkt över mitt handlande och funderat på om jag hade kunnat hantera situationen på ett annorlunda sätt. Antagligen hade jag känt ånger om jag inte hjälpte till utan bara ignorerade och gick förbi” (Informant 4).

I informant 4:s och 6:s citat var det tydligt att informanten hanterade sina skuldkänslor emotionellt och reflekterade kring dem. Tankarna på hur de hade kunnat handla annorlunda kan ju betraktas som ett sätt att försöka undvika skuldkänslor. Citatet från informant 6 visade tydligt att personen till och med funderade över varför hon inte bistod tiggaren med pengar. Negativa känslor som skuld och framförallt skam verkade påverka informanternas personlighet.

Det hjälper så klart inte de personer som behöver pengar nu, men jag antar att det är så människan fungerar, vi är trots allt väldigt egoistiska i grund och botten. De gånger jag har gett pengar är det nog mycket för att stilla

---

⁸⁶ Scheff (2002), s 95, 97

mitt dåliga samvete och inte lika mycket för att hjälpa en annan människa. Jag gissar att det är så i alla fall” (Informant 1).

Informant 1 berättade att han fick dåligt samvete för att han undvek personen, men att detta kunde kompenseras med välgörenhet och engagemang genom ideellt arbete. Dock var han väl medveten om att hans engagemang kanske inte gynnade just den individ han ignorerade. En annan mycket intressant sak var hur han resonerade kring egoism hos människor. Han hävdade att anledningen till att han skänkte pengar till tiggare var just ett sätt att hantera sitt dåliga samvete och kanske inte tron på att det skulle hjälpa personen. Vi hade dåligt samvete för att människor hade det sämre än vi själva och vi stillade denna ångest genom att skänka pengar till någon som t ex tigger. Vi bryr oss inte om vad pengarna används till, utan det är själva handlandet som är viktigt. Detta kan mycket väl räknas som en relativt egoistisk motivering, precis som informant 1 anspelade på. Med hjälp av Scheffs teori, tolkar jag det som att informanten undvek emotionen skam.⁸⁷ Han förklarade sin inaktivitet med att han redan hjälpte till på andra sätt eller att det fanns andra möjligheter att bistå. Dessutom skulle man kunna tolka hans handlande som motiverat av *personal distress*, eftersom han handlade för att bli av med sina negativa emotioner och inte så mycket för hjälpinsatsen.⁸⁸ På det sättet kunde man betrakta det som att han fick skuldkänslor.

”Men däremot kan jag tänka att jag dagligen går förbi folk som tigger och det är alltid att det väcker känslor och mer tvetydiga känslor. Vem man är att gå förbi och vad jag bygger mitt välstånd på och vilka de är och bilderna på dem och sånt där” (Informant 2).

Informant 2 berättade att när hon kom i kontakt med någon som tiggde, fick hon tvetydiga känslor och att hon påverkades emotionellt. Möjligtvis i form av skuldkänslor. Hon funderade över vad hon var för sorts person som bara gick förbi, vem människan som tiggde var och hur de uppfattade henne. Jag ville förtydliga hennes resonemang så jag frågade hur de negativa känslorna påverkade henne. Hon svarade att hon inte endast fick en entydig känsla, hon blev arg för att världen såg ut som den gjorde, att människor måste tigga pengar av andra för att kunna överleva. När informant 2 kom i kontakt med t ex tiggare blev hon påmind om hur fördelningen av välstånd ser ut i världen och detta ansåg jag vara en motiveringsfaktor. Genom orättvisan blev hon inspirerad, ungefär som Collins menar solidaritet kan uppstå.⁸⁹ Dock vet jag inte hur pass mycket det motiverade informant 2. Det är inte särskilt överraskande att individer känner en viss skuld när de ignorerar att hjälpa någon. Som Scheff hävdar berättar skuld för oss att vi har gjort något fel, det vill säga fungerar som ett samvete.⁹⁰ Detta var tydligt hos alla mina informanter eftersom deras icke-handlande fick dem att reflektera kring sin inaktivitet. Informant 4 valde att betrakta inaktiviteten som situationsbunden, eftersom hon resonerade mer kring hur hon hade kunnat göra annorlunda. Dessa informanter visade två olika sätt att förhålla sig till skuldkänslor, informant 2 riktade skulden inåt och informant 4 lät den inte påverka henne (utvecklades inte till skam).⁹¹ Jag var intresserad av detta eftersom dessa reflektioner kan motivera dem till att handla på ett annat

---

⁸⁷ Scheff (2006), s 81, 104

⁸⁸ Post (2003), s 66

⁸⁹ Crow (2002), s 116

⁹⁰ Scheff (2006), s 11-13

⁹¹ Scheff (2006), s 10-13

sätt i framtida situationer, dvs att hjälpa individerna istället för att ignorera dem. Därför kan själva emotionen bli en motivationsfaktor.

5.4 ”Skyldighet” att hjälpa

”Jag tror att själva arbetet hade förlorat sin slagkraft och innebörd om man påtvingade människor att delta. Däremot tycker jag att alla som har det bättre borde bidra på största möjliga sätt, det kan vara genom en tanke, genom att skänka bistånd eller sprida information” (Informant 4).

Min fjärde informant svarade att insatserna tappade slagkraft om personen kände sig tvingad till att hjälpa andra. Handlingen skedde då inte av en genuin välvilja, utan var mer påtvingad av utomstående faktorer som t ex samhällseliga normer. Dock hävdade hon att alla som har det bättre borde skänka något eller hjälpa till. Detta är motsägelsefullt när hon samtidigt menade att individer inte skulle känna sig tvingade att hjälpa till. Hon verkade reflektera kring en slags skyldighet till att hjälpa till. Detta är en mycket intressant motivering eller reflektion kring engagemang.

”Vissa människor är rika på grund av det faktum att vissa människor är fattiga. Vissa människor är kraftfulla på grund av det faktum att vissa människor är maktlösa. Därför bör alltid människor uppskatta vad de har och försöka vara användbar för dem som inte har lika möjligheter. Vi såg precis hur ”Kony2012” kampanjen blev så populär i västvärlden. Även om det var en mycket tom, falska och missvisande kampanj ville folk bara tro att de kunde rädda världen bara med ett klick på Facebook. När jag observerade detta, ser jag inte rena motiv, utan bara populistiskt åtgärder” (Informant 7, min översättning).

Informant 7 berättade att det fanns välgörenhetsprogram i Västvärlden som grundade sig på ”felaktiga” grunder och som inte kändes helt äkta. Hon ansåg att vi i Västvärlden kunde vara relativt naiva i våra tankar kring hur vi kunde rädda världen och bistå andra människor. Informant 7 refererade till en facebook-kampanj, som trots att den var oengagerad och falsk, fick människor förtroende för den. Hon var inte säker på hur människor i Väst motiverade sig själva, men hon ansåg att människor ska vara väl medvetna om obalansen i världen och att alla jordens människor inte har samma förutsättningar. Informant 7 menade att hon trodde att människor kände skuld för att de hade bättre förutsättningar än andra människor. Hon trodde sig nämligen ha upptäckt att människor i Västvärlden tenderade till att stödja välgörenhetskampanjer, oavsett vad de egentligen stod för och vilken grad av nytta som de hade. I ett sådant fall går det att betrakta skuldkänslor som en egoistisk motiveringsfaktor, framförallt om individer inte bryr sig om vad de investerar i. Ett sådant handlande skulle enligt Batson motiveras i stor utsträckning av att individen har en *personal distress*.⁹²

”Ja det tror jag verkligen att när man väl kommer till en viss ålder så ser man sig omkring och ser att det inte är så rättvist. Även var man hamnar, då kan man hjälpa till de här så de kan hamna på samma nivå. Av egen erfarenhet kom mina föräldrar hit som studenter, det var bara en slump att de stannade här. Hela min familj finns här och då tänker man givetvis varför var det vi som fick vara här, av alla de syskonen som min mamma har. Och då vill man ge tillbaka så mycket som möjligt av vad man har” (Informant 6).

Informant 6 trodde att människor i den industrialiserande världen kände en sorts skyldighet att hjälpa andra människor. Enligt informanten blev det framförallt tydligt när människor började observera sin omgivning och upptäckte att folk har olika förutsättningar. Om en individ hade

⁹²Batson (2011), s 70-72

en trygg tillvaro borde han/hon försöka handla så att andra människor också upplevde samma sak. Hon trodde att människor kunde motiveras av ett sådant solidariskt perspektiv. Detta kan kopplas till hur Durkheim resonerar kring hur individer förstår sina obligationer till samhället.⁹³ En sådan obligation skulle mycket väl kunna vara att hjälpa andra människor, alltså blir hjälpen en obligation till samhället. Jag kopplade också detta tänkande till hur Hobbes menar att moralen inte ska gynna en individ, utan hela samhället.⁹⁴ Eftersom dessa individer är inkluderade i samhället kan därför andra motiveras till att hjälpa de som har sämre förutsättningar. Informanten relaterade till sin släkt som inte hade samma tur som hennes föräldrar. Därför var det viktigt för hennes familj att ge något tillbaka. Jag finner det tydligt att informant 6 hade blivit påverkad av en sorts skuldkänsla av att hon hade en bra tillvaro jämfört med sina släktingar. Dock var det svårt att generalisera om hon tänkte så här även gentemot andra individer som har sämre förutsättningar. Hon ansåg att individer som har en trygg tillvaro borde arbeta för att förbättra andras situation så att de kunde nå samma nivå. Detta kan också enligt Batson tolkas som en *personal distress*,⁹⁵ eftersom hon ville bli kvitt sina skuldkänslor. Jag anser att en *personal distress* inte behöver vara negativ eftersom den som i hennes fall, kan producera altruistiska handlingar och positiva resultat för andra människor. Detta är också något som Batson belyser som ett problem eftersom det kan vara svårt att veta vad som är egoistiskt eller hur resultatet hjälper någon ytterligare.⁹⁶ ”Skyldigheten” är starkt kopplad till Scheffs teori om hur skuld påverkar oss att handla på ett speciellt sätt. Scheffs teori applicerades på mitt material eftersom jag tolkade det som att informanterna försökte bli kvitt skuldkänslor genom att arbeta ideellt.⁹⁷ Dock var det viktigt att poängtera att denna påverkan kan vara omedveten och inte aktivt motivera personen till att handla. Dessutom var detta ett tydligt exempel på hur ett starkt *attachement*-band motiverade till hjälpande, det var som sagt den egna släkten som hennes familj hjälpte.⁹⁸

5.5 Kan normer och moral ha någon påverkan på ideellt engagemang?

”Ja det gör jag, jag tror det finns många normer vi inte märker av men som påverkar vårt agerande när det kommer till arbete som går ut på att hjälpa andra. Jag blir själv motiverad av dessa normer... Ja absolut. Brinner man för något vill man gärna påverka och handla för att nå sina mål. Så visst följer man normer dels av egen vilja och dels av att de finns där och alla andra följer dem. Normer i sin tur har med bl a gruppsyck att göra” (Informant 4).

Det är intressant att undersöka om normer påverkar individer till att engagera sig i ideellt arbete. Informant 4 bekräftade att normer i samhället påverkade henne och att det till och med motiverade henne till att arbeta ideellt. Hon kopplar även samman normer med en sorts moral som gick ut på att man ska bry sig om andra individer. Dock var hon inte så medveten om normerna när hon arbetar ideellt, hon trodde att de påverkar individer omedvetet. Hon menade att individer automatiskt följer dessa normer. Om normerna följs på grund av att individen själv har valt det, påminner detta mig om Baumans resonemang om den *moraliska impulsen*.

---

⁹³ Crow (2002), s 20-21

⁹⁴ Crow (2002), s 14

⁹⁵ Batson (2011), 71

⁹⁶ Batson (2011), s 70

⁹⁷ Scheff (2006), s 11-13

⁹⁸ Post (2003), s 66

Denna moral är socialt uppbyggd och är inte förbestämd av samhällets påverkan.⁹⁹ En sådan moral skapas inom människan och kan mycket väl påverkas av olika individers målsättningar, som informant 4 påpekade angående sin motivering. Jag tolkar det så att man kan koppla samman hennes reflektion om den sociala omgivningens påverkan med Baumans resonemang om att vi hela tiden är osäkra på om våra val är moraliska nog. Enligt informanten kunde strävan efter att rätta sig efter gruppträck vara att handlandet stämmer överens med de samhälleliga normerna.

”Jag känner att det finns vissa normer i vårt samhälle som säger att man ska hjälpa till så mycket man kan(...) Självt är jag dock inte den typen av person som skickar pengar via någon organisation, då jag sällan orkar forska i om pengarna kommer fram eller exakt var de går till. Istället fokuserar jag på att hjälpa de som lever i mitt samhälle, som ändå har det svårt här. Så, på det sättet kanske jag inte riktigt följer normerna. Men självklart blir man påverkad av normerna som trots allt säger ‘Ingen kan hjälpa alla men alla kan hjälpa någon(...) Om ens beteende följer normerna blir man socialt accepterad, vilket nog är någonting som alla individer strävar efter, även om de är medvetna om det eller inte. Men att följa normer kan ibland få oss att glömma bort den egna viljan” (Informant 6).

Informant 6 hävdade också att det fanns normer som syftade till att man skulle hjälpa andra individer så mycket man kunde. Hon följde normerna men på sitt egna sätt. Jag tolkar det som att hon väljer att definiera normen efter sina egna perspektiv. Därför motiveras hon av normer, men hon definierar hur hon ska leva efter dem. Detta resonemang kan även kopplas samman med hur Bauman förklarar att moral inte behöver vara skapad av samhället, utan även socialt genom socialt umgänge och att individen är medveten om sitt moraliska tänkande.¹⁰⁰ Hon följer normen om att hjälpa andra människor men på ett annat sätt. Istället för att skänka pengar, som hon verkade antyda att normen var, hjälpte hon människor genom ideellt arbete. Samma informant trodde också att normer fick individer att handla rationellt eftersom det stämde överens med vad samhället vill. Hon trodde att önskan om social acceptans var en förklaring till följandet av normer. Dock påpekade hon att följandet av normer samtidigt lade beslag på hennes egen vilja, vilket hon tyckte kunde uppfattas som irrationellt. Hon reflekterade kring hur följandet av normer i sin tur kunde styra vår egen fria vilja, vilket var en intressant sak att uppmärksamma. Jag tolkade det som att hon handlar rationellt efter normer. Dock kan hon inte betraktas vara rationell för sitt eget bästa utan för vad som tjänar samhället bäst, precis som Hobbes beskriver som moralens funktion.¹⁰¹ Detta kan ju betraktas som en rationalitet som gynnar det kollektiva samhället.

”Jag kan känna att en av anledningarna till att jag började jobba ideellt var att så många i min klass gjorde det och därmed är jag ju påverkad av normerna som jag omges av. Jag tror dock inte att det är normerna som motiverar mig utan bara att jag tycker att det är så himla kul och att det ger mig väldigt mycket. Jag tror att normer alltid påverkar oss i alla situationer. Jag tror också att många engagerar sig i välgörenhet för att det ser bra ut enligt samhällets normer och inte för att de verkligen vill det innerst inne” (Informant 5).

Informant 5 trodde också att önskan att bli accepterad av samhället motiverade individer till att engagera sig, trots att de kanske inte alltid ville engagera sig. Dock trodde hon inte att det motiverade henne till engagemang. Hon blev påverkad av normer i sin omgivning, eftersom

---

⁹⁹ Lundberg (2005), s 97-98

¹⁰⁰ Lundberg (2005), s 97

¹⁰¹ Crow (2002), s 14

många i hennes studiekrets arbetade ideellt och detta ville också hon göra. Hennes resonemang kunde förstås med hjälp av Durkheims begrepp *mekanisk solidaritet*. Hon kände en viss tillhörighet med sina studiekamrater (mindre institution) och kan därför tänkas dela samma värderingar som de.^{102 103} Detta grundade jag på att hon konstaterade att hon motiverades av sina studiekamrater. Dock tolkar jag hennes resonemang som mer grundat på vad Lundberg kallar lojalitet till *frändskap*. En sådan gemenskap kan grunda sig på en gemensam referenspunkt.¹⁰⁴ I hennes fall var referenspunkten valet av engagemang. Dessutom påpekade hon att engagemanget var roligt och väldigt givande. Alltså påverkas hon rent emotionellt av det.

"Nja. Generellt är det väl inte som att man uppmanas till att vara solidarisk eller hjälpa andra. Men i vissa fall, ja. Fast då är det ofta på ett sätt som jag är lite skeptisk mot, där det konstrueras ett objekt som ska hjälpas, och jag som är hjälpare, punkt slut. Inte på ett sätt som gör synligt strukturerna bakom, som blottlägger och utmanar min position som "person som ska hjälpa någon". Så jag tror nog inte att jag blir särskilt motiverad att hjälpa folk av samhällliga normer" (Informant 2).

Det fanns en informant som motsatte sig idén om att normer påverkade individer. De andra informanterna menade att normer påverkar individer, men informant 2 hävdade att man inte uppmanas att vara solidarisk eller hjälpa andra människor i samhället. Hon var nämligen skeptisk till hur vi uppfattar att en person behöver hjälp och hur hon i sin tur bekräftade denna uppfattning genom att ta på sig hjälparollen. Hon ansåg sig inte bli påverkad av samhällliga normer till att bistå andra människor. Orsaken till detta kan vara att normerna inte synliggör de bakomliggande strukturerna till varför hjälpen egentligen behövs. Anledningen till varför hon inte påverkades har med den samhällliga strukturen att göra. Denna synpunkt går att finna i ett tidigare resonemang där hon konstaterade att när hon bemötte en individ som behöver hjälp reflekterade hon över varför individen befann sig i en sådan situation och hon betraktade också vilken roll hon har som individ. Jag fann att Collins teori om alternativa vägar till hur solidaritet uppstår kan appliceras på informant 2:s resonemang. Collins menar att solidaritet kan skapas genom motstånd mot något i samhället.¹⁰⁵ I informantens fall skulle det kunna vara hur individer objektifieras och rollsätts av samhället. Jag tolkar det som att hon strävar efter att utmana detta tankemönster och detta kan också fungera som en motiveringsfaktor till ideellt arbete. Dock vet jag inte hur hon kan utmana detta mönster genom arbetet. Det borde jag ha följt upp vid intervjun. Informanten menade att normerna inte synliggör samhällliga problem och genom detta perspektiv har hon gjort sig oberoende från strukturer och föreskrivna faktorer. Ett begrepp från Durkheim som kan appliceras är *samvetets kollektiva*.¹⁰⁶ Här påpekar Durkheim vikten av individers självständighet i samhället, men att vi också måste känna moraliska obligationer till samhället för att integreras med andra människor. Eftersom hon resonerade kring vikten av andras positioner i samhället tolkar jag det som att hon förstätt innebörden av den. Den moraliska obligationen i hennes fall blev att hjälpa dessa människor som hon ansåg behöva hjälp, detta gjorde hon genom sitt engagemang.

---

¹⁰² Crow (2002), s 20

¹⁰³ Ritzer (2011), s 73

¹⁰⁴ Lundberg (2005), s 203

¹⁰⁵ Crow (2002), s 116

¹⁰⁶ Crow (2002), s 20

5.6 Kopplingen mellan solidaritet och ideellt arbete

”Solidaritet tror jag har mycket med normer att göra. Jag tror absolut vår solidaritet formas av samhället och situationer vi hamnar i. Absolut tror jag att solidaritet motiverar individer och grupper att engagera sig. Vi alla tillhör en grupp på något sätt vare sig det gäller nationalitet, kön etc. Därför tror jag att solidaritet ligger oss alla nära och viljan att efterleva normer som blivit utstakade berör alla som känner grupptillhörighet” (Informant 4).

Informant 4 kopplade solidaritet med normers påverkan på individer. Hon påpekade att vår solidaritet formas av vårt samhälle och ur olika situationer (erfarenhet). Att solidaritet motiverar individer och grupper till att engagera sig förklarade hon genom att påpeka att vi tillhör en grupp, t ex genom nationalitet eller genus. Därför trodde hon att solidaritet står människor nära och att normerna följs av strävan efter grupptillhörighet. Även detta resonemang påminner om hur Durkheim beskriver *samvetets kollektiva*, att individer förs samman av en gemensam medvetenhet (normer).¹⁰⁷ Det intressanta är att informant 4:s tankar skiljer sig ifrån informant 6:s resonemang som mer handlar om hur solidariteten alltid har funnit hos oss. Det är relativt logiskt att koppla någon form av solidaritet till ideellt arbete. Att människor som arbetar ideellt känner någon form av solidaritet med de som de hjälper är kanske inte så överraskande. Hur informanterna förhåller sig till solidaritet är något som jag ville undersöka. En informant definierade solidaritet som att individer tycker eller känner samma sak om något, hon trodde också att denna ”gemenskap” motiverade individer till att engagera sig. Det kan uppfattas som att individer vill hjälpa andra personer lika mycket som de själva skulle vilja bli hjälpta i en liknande situation, de ser sig själva i andra. Med andra ord kopplade informanten begreppet solidaritet med likartat tänkande. Denna betraktelse av solidaritet finner jag vara en trovärdig motivering till engagemang. Dessutom påpekade hon att solidaritet är något som individer utvecklar med tiden. Hon menade att det är svårt att utveckla solidaritet under tidig uppfostran eftersom man i barndomen inte har en klar uppfattning om andras situation. Denna betraktelse av solidaritet går att koppla med hur Bauman förklarar att moralen inte är förbestämd utan utvecklas genom sociala interaktioner.¹⁰⁸ Detta förutsätter att solidaritet växer fram genom att individer interagerar med varandra. Denna solidaritet kan sedan påverka individer att reflektera på ett visst sätt.

”Jag tror att solidaritet uppkommer genom egna erfarenheter. Detta eftersom solidaritet betyder att man på något sätt känner samma sak som någon annan. Detta tror jag är svårt att uppnå genom uppfostran eftersom man då inte har direkta erfarenheter av en liknande situation. Jag tror också att solidaritet absolut påverkar motivationen att engagera sig eftersom man på något sätt kan känna lite som den andra individen känner. Man vill hjälpa den personen ur problemen på samma sätt som man skulle vilja hjälpa sig själv om man var i samma situation” (Informant 5).

”Jag tror att uppkomsten av en individs solidaritet är en blandning av alla sätten. Jag tror att människan är lagd på det sättet att den vill tillhöra någonting, i det här fallet vårt samhälle. Och hela vårt samhälle idag är ju byggt runt samhället som grupp, för att alla människor ska kunna uppnå samma mål tillsammans. Så, givetvis bidrar det till att man känner den här solidariteten. Som följd till detta tror jag att den känslan i sin tur är något slags bidragande driv till att engagera sig. Det handlar ju om att försöka hjälpa till så mycket man kan för att alla ska kunna leva under samma villkor och ha samma rättigheter som en själv, eftersom man ju lever i samma samhälle och det är samhället i helhet som man vill driva framåt” (Informant 6).

¹⁰⁷ Crow (2002), s 20

¹⁰⁸ Lundberg (2005), s 97-98

Informant 5 förklarade solidaritet på en mikronivå, att människor utvecklar en solidaritet genom erfarenheter och av hur man själv vill bli betraktad av andra. Däremot menade informant 6 att solidaritet påverkade engagemang på en makronivå. Hon menade att solidaritet etablerades inom människor eftersom de strävade efter att tillhöra något, som t ex samhället. Enligt henne var samhället uppbyggt som en grupp där alla individer ska kunna sträva efter samma mål tillsammans, som ett kollektiv. Denna strävan utvecklar en solidaritet hos människor som i sin tur motiverade individer till att hjälpa andra. Informanten menade att eftersom individer tillhör samma samhälle så vill de arbeta för att alla ska kunna leva under samma villkor och ha samma rättigheter som de själva. Att vi ska agera efter hur vi själva vill bli behandlade. Hennes grundtanke var att engagemanget styrs av en vilja att samhället (makronivå) som helhet ska drivas framåt och utvecklas. Vikten av att tillhöra en grupp eller ett samhälle kan kopplas till hur Durkheim betraktar moralens uppbyggnad. För att en moral ska kunna utvecklas behöver individer integreras med gruppens eller samhällets normer. Det måste finnas en kollektiv målsättning. Informant 6 betraktade solidaritet på ett sätt som liknar Durkheims förklaring av moralens utveckling. Eftersom hon förklarade solidaritet på en makronivå kan man också dra kopplingar till den *mekaniska solidariteten*. Enligt Durkheim bygger denna solidaritet på medlemmars gemensamma värderingar, intressen och övertygelse anseende olika saker.¹⁰⁹¹¹⁰ Jag tolkade denna övertygelse i informantens resonemang som en önskan om att tillhöra något, t ex ett samhälle. Denna övertygelse kan också kopplas till Hobbess definition av solidaritet.¹¹¹ Han betraktar solidaritet som en strävan efter att gynna samhällets bästa och detta skapar en gemensam lojalitet. Denna definition tyckte jag påminde om informantens förklaring till samhället som en grupp. Jag ansåg att Hobbess definition och Durkheims begrepp mekanisk solidaritet är likartade, eftersom de båda menar att solidariteten definieras av samhället. Denna grupptillhörighet kan påverka hur individer reflekterar på en mikronivå.

En informant trodde att människor var solidariska i grunden, eftersom dagens samhälle annars inte hade kunnat existera. Enligt informanten byggde samhället på att man inte bara ska rikta fokus mot sig själv, utan att vi också skulle bry oss om våra medmänniskor. Denna tanke tolkade jag ha samma mening som de två ovanstående citaten om att människor strävar efter grupptillhörighet och inte sätter sig själva i centrum. Detta tankesätt påminde mig om Durkheims begrepp *mekanisk solidaritet* eftersom grupptillhörighet fungerar på samma sätt som Durkheim beskriver solidaritetens funktion i samhället.¹¹² Solidariteten är något som binder samman individer och tanken är att det finns faktorer som individerna ska sträva efter, eller följa. Dock kan dessa faktorer vara skapade genom normer som i sin tur kan ha etablerats genom den rådande solidariteten.

---

¹⁰⁹ Crow (2002), s 20-21

¹¹⁰ Ritzer (2011), s 73

¹¹¹ Crow (2002), s 14

¹¹² Crow (2002), s 20

6. Sammanfattning

Mina informanter uppgav olika faktorer till hur de hade blivit motiverade till att börja arbeta ideellt. Familjens påverkan genom uppfostran och moraliska inställning verkar ha satt sin prägel på barnens framtida engagemang. Som en informant påpekade har stora delar av hans släkt engagerat sig ideellt och därför föll det honom naturligt att följa i samma fotspår. En nästan lika ofta förekommande motivering var universitetsstudiernas påverkan. Genom studier av ämnen som berörde begrepp som solidaritet och mänskliga rättigheter så blev eleverna inspirerade till att själva börja hjälpa till i sin omgivning. Precis som Penners studie också visa kunde skolan eller universitetsutbildning inspirera till ideellt engagemang.¹¹³ En intressant slutsats som jag kan dra utifrån mina referenspersoner var att de flesta hade blivit motiverade till att engagera sig ideellt av familjen och genom universitetsstudier, men även av viljan att utvecklas som person. Ett mönster som gick att finna hos de flesta av mina informanter var att positiv respons fick dem att känna tillfredsställelse, men att det inte behövde vara något som de direkt strävar efter. Två informanter skilde sig mycket från varandra, eftersom en ansåg att responsen var viktig och den andre hävdade att man inte borde ha ett behov av bekräftelse. Själva strävan efter respons på sina gärningar kunde betraktas som en sorts motivation till ideellt arbete, dock ansåg jag inte att informanterna motiverades av det. Batson betraktar strävan av respons som en motivering bakom ideellt engagemang. Dock menar han att det ska betraktas som en egoistisk motivering.¹¹⁴ Cooleys begrepp spegeljaget förklarar också hur responsen kan påverka varför individer handlar som de gör¹¹⁵, vilket jag kunde se likheter med i mina informanters resonemang, t ex hur de uppfattas positivt av sin omgivning. Något som jag också inkluderade i samma analys av hur positiv respons kunde betraktas som en gengåva.¹¹⁶ Vi skänker en gåva i form av vårt engagemang och sedan får en gengåva tillbaks. Denna gengåva skulle kunna vara positiv respons. Detta var min tolkning men samma tankesätt går att urskilja ur informant 7:s resonemang.

Informanterna utsattes för skuld känslor när de ignorerade hjälpbehövande människor i vardagssituationer. Det som var intressant att undersöka var hur informanterna behandlade eller direkt påverkades av skuld känslorna. Att skuld känslor motiverade individer kan tolkas i informanternas resonemang men samtidigt behöver de inte vara den ursprungliga motivationen. Dock fanns det informanter som var tydligare influerade av emotionernas påverkan, som i informant 1:s fall där han hävdade att han hjälpte till för att bli av med besvärande skuld känslor. Jag tyckte att man kunde koppla informanternas reflektioner över skuld till hur Scheff förklarar emotionens påverkan på individers personlighet och handlande.¹¹⁷

En tänkbar motivering är den skyldighet som människor med bättre förutsättningar känner gentemot människor som befinner sig i sämre situationer. Mina informanter menade att människor som endast hjälper på grund av skuld känslor gör det på felaktiga grunder och att

---

¹¹³ Penner (2002), s 447-467

¹¹⁴ Post (2003), s 66

¹¹⁵ Asplund (1978), s 130-131

¹¹⁶ Mauss (1990), s 9, 14

¹¹⁷ Scheff (2006), s 11-13

normer inte ska styra detta. Informanterna menade att individer som har det bättre bör hjälpa sina medmänniskor med sämre förutsättningar. Det kan tolkas att människor följer ett solidaritetstänkande om att alla människor ska ha samma förutsättningar och villkor. Detta är ett tydligt exempel på hur en makromotivering påverkar en mikromotivering. På grund av denna orättvisa motiveras individer av en skyldighet att sträva efter en rättvisare värld. En informant trodde att individer engagerar sig i välgörenhet bara för den goda sakens skull och inte analyserar vad det egentligen leder till. Utifrån resonemanget tolkade jag att det fanns en uppfattad skyldighet att hjälpa andra människor. Jag vill påpeka att känslan av skyldighet berör informanterna men det förklarar inte på vilket sätt det kan motivera dem. Detta var något som jag borde ha tänkt på när jag ställde frågan. Jag betraktade denna känsla av skyldighet på samma sätt som Scheff betraktar skuld och skam.¹¹⁸ Dessutom fann jag likheter med hur Hobbes definierar solidaritet. Denna skyldighet har antagligen skapats av vårt samhälle på samma sätt som Hobbes förklarar solidaritetens uppkomst och funktion i samhället.¹¹⁹ Solidariteten har en slags styrande funktion på oss individer och att vi rättar oss efter den.

Att solidaritet och normer kan tänkas motivera individer att arbeta ideellt kan ju betraktas som ett väntat resultat. Jag fann att solidaritet och normer kunde öka min förståelse för hur andra motiveringar som berörde emotionell påverkan, uppfostran, umgänge och uppfattning från omgivningen kunde påverka informanternas val till engagemang. Uppfostran och hur omgivningen uppfattar en, kan grunda sig på samhällliga normer och solidaritet på en makronivå. Hur normer och solidaritet påverkar flera individer är något som Durkheim, Bauman och Hobbes behandlar i de teorier som jag använde mig av. Mead och Cooley beskriver omgivningens påverkan, fast på ett mikrosociologiskt sätt. Att individer känner en skyldighet att hjälpa andra kan bygga på att etablerade normer i samhället talar om det för oss. Solidaritet är något som berör flera människor och därför är det ett mycket troligt scenario att detta fenomen påverkar individers uppfostran och strävan efter grupptillhörighet. Individers ”altruistiska” motiv kan ha en viktig roll i deras solidariska deltagande, i sådana fall är det mikromotiveringar som påverkar en makromotivering.¹²⁰ Det skulle också kunna tolkas att personen upplever *empathic concern* och är empatiskt lagd. Jag tolkade det som att de flesta motiveringsformer till engagemang kunde kopplas samman med hur informanterna framförallt betraktar solidaritet och normers påverkan. Framförallt kunde makrofenomen som moral och solidaritet påverka känslor på en mikronivå. Alltså fanns det en koppling mellan mikro- och makromotiveringar eftersom den sistnämnda kan påverka den individbaserade motiveringen. Dock fann jag dessa resultat genom att analysera informanternas motiveringar och hur de påverkas av normer och solidaritet. Detta var en tolkning från min sida och kopplingen blev aldrig ordagrant bekräftat av någon informant. Durkheim betraktar också denna koppling som relevant eftersom han menar att makronivåns sociala fakta (normer) påverkar det individuella handlandet som baseras på mikronivåmotiveringar.¹²¹ Informanterna påpekade att solidaritetstanken var ständigt närvarande i våra samhällen. Ett mönster som jag

---

¹¹⁸ Scheff (2006), s 11-13

¹¹⁹ Crow (2002), s 14

¹²⁰ Crow (2002), s 123

¹²¹ Ritzer (2011), s 412

kunde urskilja bland mina informanternas svar angående hur solidaritet och normer påverkar individer, var att begreppen är kopplade till strävan efter grupptillhörighet. För att få tillträde till gruppen behöver individen internaliseras med normerna och följa ett solidaritetstänkande. Vissa informanter betraktade samhället som en grupp, som individer vill få tillträde till. Därför behövs solidaritet och samtidigt måste vi följa normer för att få tillträde till samhället eller gruppen. Informanterna uppgav att de var väl medvetna om att de påverkades av samhälleliga normer som går ut på att hjälpa andra människor. Dock hävdade de att det fria valet var ytterst viktigt för att inte tvinga fram anpassning till omgivningen. En informant menade att hon inte trodde på normers påverkan, eftersom normerna inte synliggjorde samhälleliga strukturer som kunde vara den egentliga orsaken till problemen. Hon verkade ifrågasätta hur vi betraktade oss själva, andra individer och vår egen position i samhället. Dessa kritiska synpunkter på samhället borde jag ha frågat mer om i intervjun.

7. Slutdiskussion

Studiens syfte var att förstå hur individer motiveras till att arbeta ideellt. Jag fann en hel del olika motiveringar och perspektiv på varför individer väljer att arbeta ideellt. Dock vill jag klargöra att min personliga åsikt är att det egentligen inte spelar någon roll varför individer väljer att arbeta ideellt. Människor kan motiveras på olika sätt och detta är varje individs ensak. Motiveringen kan vara emotionell, personlig eller av en mer samhällelig karaktär. Människor tänker på olika sätt och därför kan motiveringarna uppfattas på olika sätt. För att förstå motiveringarna letade jag efter gemensamma mönster. Samtidigt kan mikromotiveringar ha blivit påverkade av samhälleliga fenomen. Därför var det intressant att undersöka hur informanterna betraktade normers och solidaritetsbegreppets påverkan på engagemang. Genom solidaritet kan individer bli uppmärksammas att de ska bry sig om andra människor. Detta kan i sin tur leda till att de motiveras på en individ nivå till engagemang av empatiska känslor eller av vad Batson definierar som egoistiska skäl.¹²² En informant var väldigt tydlig med att påpeka hur viktig solidaritet var för att samhället skulle kunna fungera. Kopplingen mellan mikro- och makromotiveringar är en av studiens mest intressanta resultat och dessutom ökar det förståelsen för hur en personlig motivering kan uppstå från början. Det kan låta långsökt men enligt min koppling kan motiveringen ha uppstått långt innan individen väljer att engagera sig.

Jag tror att många människor har som livssyn att hjälpa andra människor och detta synsätt följs genom att arbeta ideellt. Därför är det viktigt med framtida forskning inom ämnet och att sociologisk forskning om engagemang fortsätter. All sådan forskning är relevant för den ökar förståelsen över mänskligt beteende och det sociala samhället som vi lever i. Ett intressant fält att forska inom skulle kunna vara att undersöka olika moraliska eller normativa koder inom olika ideella föreningar eller välgörenhetsorganisationer. Välgörenhetskampanjer kommer vi ofta i kontakt med genom media och reklam. Precis som en informant påpekade är välgörenhetskampanjer något som människor med gott om pengar ägnar sig åt och att det inte finns något riktigt engagemang bakom den. Enligt henne var målet med ett sådant

---

¹²² Batson (2011), s 22

engagemang att få bekräftelse för det och uppmärksamhet från omgivningen. Studien skulle kunna beröra om det finns några speciella värderingar som medlemmarna förhåller sig till och hur de betraktar sig själva som individ och vad de åstadkommer med sina insatser. Jag tror att begreppet *spegeljaget* och Meads reflektioner om självet kan vara till stor nytta för en sådan forskning. Dessa teorier är användbara för att analysera hur individer betraktar sig själva och hur de uppfattas av omgivningen. Denna forskningsidé påminner lite om min egen studie, dock skulle denna forskning behandla informanter från samma organisation. Jag tror att resultaten från ideella organisationer och välgörenhetskampanjer kan skilja sig ifrån varandra eftersom deras arbete ser ut på olika sätt. Detta vore intressant att undersöka. Eftersom jag tolkar det som att solidaritet är den främsta bakomliggande faktorn bakom ideellt arbete, kan detta begrepp bli ett framtida forskningsobjekt. Genom att göra en större studie om solidaritetstankens och normers påverkan i Sverige kan man förhoppningsvis komma fram till intressanta resultat. Att endast fokusera på solidaritetstankens påverkan och skulle Durkheims teorier komma till stor nytta. Forskningen skulle exkludera teorier på mikronivå och främst använda sig av teorier som berör makrofenomen.

8. Källförteckning:

Asplund, Johan (red.) (1978). *Sociologiska teorier: studier i sociologins historia*. 5. uppl. 2 tr. Stockholm: AWE/Geber

Batson, C Daniel (2011). *Altruism in Humans*. New York: Oxford University Press

Becker, Howard S. (2008). *Tricks of the trade. Yrkesknep för samhällsvetare*. Malmö: Liber AB

Boglund, Anders, Eliaeson & Månson, Per (2009). *Kapital, rationalitet och social sammanhållning: en introduktion till klassisk samhällsteori*. 5 uppl. Stockholm: Nordstedt

Boström, Magnus, Forssell, Anders, Jacobsson, Kerstin och Tamm Hallström, Kristina (2004). *Den organiserade frivilligheten*. Malmö: Liber Ekonomi

Collins, Randall (2004). *Interaction Ritual Chains*. Princeton: Princeton University Press

Crang, Mike & Cook, Ian (2007) *Doing Ethnographies*. London: SAGE

Crow, Graham (2002) *Social solidarities. Theories, identities and social change*. Buckingham: Open University Press

Engdahl, Oskar & Larsson, Bengt. (2006). *Sociologiska perspektiv. Grundläggande begrepp och teorier*. Lund: Studentlitteratur

Essen, Johan von (2008). *Om det ideella arbetets betydelse: en studie om människors livsåskådningar*. Uppsala: Uppsala universitet 2008

Fangen, Katrine (2005). *Deltagande Observation*. Malmö: Liber AB

Helkama, Klaus, Mylliniemi, Rauni & Liebkind, Karmela. (2000). *Socialpsykologi: en introduktion*. Malmö: Liber AB

Jeppsson Grassman, E (2005) På jakt efter den frivilliga sektorns roll inom nordisk äldreomsorg. Forskning, gestaltningar och perspektiv. I Szebehely, M.(red), *Äldreomsorgsforskning i Norden. En kunskapsöversikt*. Köpenhamn: Nordiska Ministerrådet. TemaNord 2005:508.

Lilja, John & Larsson, Sam. (Rapportnr: 2003:10). *Ungdomsliv, identitet, alkohol och droger*. Kristianstad: Kristianstads Boktryckeri AB

Lundberg, Anders P (2005). *Om gemenskap. En sociologisk betraktelse*. Lund: Lunds universitet

- Mauss, Marcel (1990). *Gåvan*. Uppsala: Wikströms Tryckeri AB
- Penner, LA (2002). *Dispositional and organizational influences on sustained volunteerism. An interactionist perspective*. Journal of social issues vol 58, No 3
- Post, Stephen Garrard (2003). *Unlimited love: altruism, compassion, and service*. Philadelphia: Templeton Foundation Press
- Ritzer, Geroge (2011). *Sociologisk teori*. Malmö: Liber AB
- Rosengren, Karl-Erik & Arvidson, Peter (2002). *Sociologisk metodik*. Liber AB
- Scheff, Thomas J (2006). *Emotions, the social bond, and human reality*. New York: Cambridge University Press
- Scheff, Thomas J (2000). *Shame and the social bond*. Sociological theory Vol 18, Issue 1
- Sjöberg, Katarina & Wästerfors, David. (2008). *Uppdrag forskning*. Malmö: Liber AB
- Trost, Jan. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. 4 upplagan. Lund: Studentlitteratur
- Widerberg, Karin. (2002). *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur
- Winther-Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise. (2000). *Dirskusanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur
- DelSiegle.info. (2002) University of Connecticut. Hämtad från <http://www.gifted.uconn.edu/siegle/research/Qualitative/qualitativeInstructorNotes.html>, 2012-03-30
- Bilden på framsidan är hämtad från: <http://www.rfsl.se/linkoping/?p=1786>, 2013-08-19

9. Intervjuguide

1. Vad fick dig att börja arbeta med att hjälpa människor, var det någon speciell händelse (något personlig eller någon naturkatastrof) eller något som du såg eller hörde talas om (reportage eller Tv-program)? Hur blev du motiverad?
2. Har du blivit påverkad av din uppfostran, någon religiös tro eller av din omgivning att hjälpa andra människor, t ex av dina föräldrar eller kompisar?
3. Vad tänker du när du ser en människa som mår dåligt eller i knipa, vad är din spontana tanke och hur känner du dig inombords vid det tillfället? Kan både vara i arbetet inom organisationen och i vardagslivet.
4. Om du stöter på en individ som kan vara i behov på något sätt (t ex tiggare eller någon som har slagit sig) och du ignorerar honom/henne, hur känner du dig då och tänker inombords. Hur resonerar du om det?
5. Hur känner du dig innan och efter du har hjälpt någon (arbetet i organisationen), vad tänker du och vilka känslor uppstår? (Behöver inte vara att du har direkt hjälp någon utan det vara viktigt beslut eller arbete som kommer gynna andra människor)
6. Hur agerar du i en situation där någon behöver hjälp (rånad, misshandel), men du inser att om du involverar dig kan du själv råka ut illa ut, d v s du kan bli skadad av att hjälpa till?
7. Om du inte skulle agera i en sådan situation hur mår du då?
8. Tycker du att du är skyldig att hjälpa utsatta människor (arbete inom organisationen) för att du möjligtvis har det bättre?
9. Om du själv känner dig lite deppig, känner du dig bättre efter att ha hjälpt någon annan?
10. Är det viktigt att din hjälp får någon form av respons från andra?
11. Känner du att du hjälper till tillräckligt, i så fall hur tänker du då?
12. Känner du att du blir påverkad av samhället eller av olika samhälliga normer till att hjälpa andra människor? Blir du motiverad av dessa normer och på vilket sätt?
13. Upplever du att du blir annorlunda bemött av din omgivning när de får reda på att du jobbar ideellt? Tror du att folk som jobbar ideellt uppfattas på ett annorlunda sätt än individer som inte gör det?
14. Hur tror du att solidaritet uppkommer? Är det något som finns hos oss alla, genom uppfostran eller är det något som växer fram genom erfarenhet? Tror du denna solidaritet motiverar individer att engagera sig och på vilket sätt?

15. Tror du att normer gör att individer handlar rationellt, d v s att normerna styr oss och talar om för oss hur vi ska handla? (Jag hjälper andra personer eftersom det stämmer överens med de samhälliga normerna)
16. Tror du att folk engagerar sig i ideellt arbete av mer rationella skäl, d v s att skapa sig en karriär och att de anser att det kan leda till ett arbete som genererar pengar?